

RAPORT Z WIZYTACJI

(ocena programowa)

dokonanej w dniach 8 – 9 grudnia 2014 r. na kierunku „filozofia” prowadzonym na poziomie studiów pierwszego stopnia o profilu ogólnoakademickim w obszarze kształcenia właściwym dla nauk humanistycznych realizowanych w formie stacjonarnej na Wydziale Filozofii i Socjologii Uniwersytetu Marii Curie – Skłodowskiej w Lublinie.

przez zespół oceniający Polskiej Komisji Akredytacyjnej w składzie:

przewodnicząca: dr hab. Ewa Chmielecka – członek PKA

członkowie:

- prof. dr hab. Andrzej Kaniowski – ekspert PKA,
- dr hab. Ryszard Wiśniewski – ekspert PKA,
- mgr Edyta Lasota - Beżek – ekspert PKA
- Radosław Serafin – ekspert PKA, przedstawiciel Parlamentu Studenckiego RP

Krótką informacją o wizytacji

Przesłanką przeprowadzenia wizytacji na Wydziale Filozofii i Socjologii Uniwersytetu Marii Curie – Skłodowskiej w Lublinie na kierunku „filozofia” jest własna inicjatywa Polskiej Komisji Akredytacyjnej, a wynika ona z poprzedniej oceny przeprowadzonej w 2009 r. Uczelnia otrzymała ocenę pozytywną dla studiów pierwszego stopnia z terminem przeprowadzenia następnej oceny w roku akademickim 2013/2014. Wizytacja ta jest przeprowadzana po raz kolejny.

Wizytacja została przygotowana i przeprowadzona zgodnie z przepisami i obowiązującą procedurą. Raport Zespołu Oceniającego został opracowany na podstawie przedstawionej w toku wizytacji dokumentacji, przeprowadzonej hospitacji zajęć, analizy prac dokumentujących osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia, w tym prac dyplomowych, spotkań z nauczycielami akademickimi i studentami ocenianego kierunku studiów oraz przedstawionej bazy dydaktycznej, w której prowadzone są zajęcia dydaktyczne.

Władze Uczelni i Wydziału zapewniły Zespołowi Oceniającemu bardzo dobre warunki pracy i dołożyły starań, aby wizytacja przebiegła sprawnie i owocnie.

Załącznik nr 1 Podstawa prawna wizytacji

Załącznik nr 2 Szczegółowy harmonogram przeprowadzonej wizytacji uwzględniający podział zadań pomiędzy członków zespołu oceniającego.

Załącznik nr 3 – informacja o poprzedniej wizytacji

1. **Koncepcja rozwoju ocenianego kierunku sformułowana przez jednostkę¹**

1) *Koncepcja kształcenia nawiązuje do misji Uczelni oraz odpowiada celom określonym w strategii jednostki,*

Misja Uczelni przedstawiona jest w dokumencie „Misja, wizja oraz cele strategiczne i operacyjne Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie” <http://phavi.umcs.pl/at/attachments/2013/1126/175320-zalacznik-nr-3-do-strategii-rozwoju-misja-i-wizja.pdf>), natomiast strategia rozwoju jednostki, czyli Wydziału Filozofii i Socjologii, zawarta jest w dokumencie: „Kaskadowanie strategii rozwoju Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie na wybrane jednostki” ([http://phavi.umcs.pl/at/ attachments/2013/1126/175324-zalacznik-nr-8-do-strategoo-rozwoju.pdf](http://phavi.umcs.pl/at/attachments/2013/1126/175324-zalacznik-nr-8-do-strategoo-rozwoju.pdf)).

Koncepcja kształcenia – przez co rozumieć należy profil kształcenia, cele i efekty kształcenia oraz perspektywy rozwoju – zawarta jest w programach kształcenia a także w opisach specjalności, dostępnych m.in. na stronie: <http://www.umcs.pl/pl/wyszukiwarka-studiow,118,filozofia-teoretyczna,6768.htm> (a także zawartych w Raporcie samooceny).

Koncepcja kształcenia na kierunku filozofia w pełni nawiązuje do przedstawionej w wyżej wskazanych dokumentach misji Uniwersytetu oraz strategii Wydziału i jest z nimi spójna. Zawiera ona także pewne elementy specyficzne dla kształcenia filozoficznego zawarte w przedstawionej w Raporcie samooceny sylwetce absolwenta.

W trakcie spotkań z władzami Uczelni oraz Wydziału zespół oceniający pytał o tożsamość Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej opisanej w misji, o umiejscowienie w niej kształcenia humanistycznego, zwłaszcza filozoficznego, a także o zmiany, jakie w tożsamości Uczelni powodują przemiany społeczne regionu oraz niż demograficzny dotyczący wszystkich uczelni w Polsce. Rektor Uczelni wyraźnie wskazał, że wiodącym czynnikiem realizacji misji uczelni, do którego powinny się dostosować jednostki uczelni i jej oferta dydaktyczna jest służebność Lubelszczyźnie traktowanej, jako obszar graniczący ze wschodnimi sąsiadami Polski: Ukrainą i Białorusią. UMSC odnotowuje ogromny wzrost studiujących cudzoziemców z tych krajów i rozumie, że ma wykształcić w swych studentach takie kompetencje społeczne, które będą sprzyjały duchowi porozumienia i współpracy ponadgranicznej i ponadnarodowej. W tym procesie nauki humanistyczne mają do odegrania niebagatelną rolę i dlatego w Uniwersytecie, nawet wbrew obniżającej się liczbie studentów tego obszaru, stosuje się strategię pomocy i przetrwania dla nauk humanistycznych. Dotyczy to także filozofii. W koncepcji kształcenia na kierunku filozofia czytamy: „Studia filozoficzne poszerzają horyzonty umysłowe i służą budowaniu racjonalnego obrazu świata. Ich celem jest wykształcenie elit intelektualnych zgodnie z ideami humanizmu, tolerancji i demokracji, wrażliwych na poszanowanie praw i godności człowieka, otwartych na nowe idee a zarazem krytycznych” – co w pełni odpowiada założeniom misji, o których była mowa.

Decyzje władz Uczelni pozwalają na prowadzenie zajęć o niewielkiej liczbie studentów; w dużej mierze utrzymana została działalność humanistyczna „usługowa” na innych kierunkach i stworzono mechanizmy związane z przenoszeniem zajęć pomiędzy wydziałami i rozliczeniami

---

¹ Punkty 1 – 8 wraz z podpunktami odpowiadają kryteriom określonym w statucie Polskiej Komisji Akredytacyjnej.

finansowymi dotyczącymi tej działalności; prowadzone są ogólnouniwersyteckie wykłady humanizujące.

Władze Wydziału przyjęły (kierując się m.in. zaleceniami z poprzedniej oceny PKA postulującej utworzenie nowych kierunków studiów wykorzystujących lepiej silne zasoby kadrowe Jednostki) strategię działania polegającą na zachowaniu „czystego” kierunku filozofia w tradycyjnej wersji, który starają się przeprowadzić przez okres niżu demograficznego, ale który zarazem jest zapleczem kadrowym i badawczym do kształcenia na dwu nowych otwartych kierunkach silnie z filozofia związanych, a mianowicie na kierunkach „kognitywistyka” i „kreatywność społeczna”. Te nowe kierunki cieszą się większym zainteresowaniem kandydatów na studia oraz dobrze się wpisują w obszary badawcze kadry Instytutu Filozofii i w jej długoletnie tradycje. Silna logika i metodologia nauk stanowią podstawę dla kognitywistyki. Silny nurt filozofii społecznej stanowi podstawę dla kreatywności społecznej.

Instytut Filozofii oferuje na kierunku filozofia, od roku 2013, dwie specjalności: „Filozofia Teoretyczna” oraz „Doradztwo i Komunikacja w Biznesie”. Ponadto do programu na I stopniu studiów dodano przedmioty kształtujące kompetencje miękkie (komunikację, doradztwo), które także przyciągają młodzież. Wprowadzenie 2 lata temu odpłatności za studia na drugim kierunku zadało cios studiom II stopnia na filozofii. Zniesienie tej odpłatności może pomóc odnowić grupę studentów po innych kierunkach studiów I stopnia. W konstrukcji studiów II stopnia przyjęto orientację na tematykę filozoficznych problemów współczesności, która jest dobrze umocowana w dorobku kadry i może być atrakcyjna dla słuchaczy – szczególnie po licencjackich studiach na innych kierunkach – prace nad konstrukcją tych studiów trwają. Utrzymuje się duże zainteresowanie studiami doktoranckimi na filozofii oraz studiami podyplomowymi (z etyki) – zajmują one ważne miejsce w strategii Jednostki.

Podsumowując: jednostka oferuje różnorodne i innowacyjne kształcenie filozoficzne, kształtuje ofertę kierunku filozofia i jej pokrewnych w sposób innowacyjny, elastyczny i dobrze służący misji i strategii Uczelni i Wydziału.

- 2) *Wewnętrzni i zewnętrzni interesariusze uczestniczą w procesie określania koncepcji kształcenia na danym kierunku studiów, w tym jego profilu, celów, efektów oraz perspektyw rozwoju.*

Udział interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych w budowaniu programu studiów jest nierówny. W procesie tym uczestniczą przede wszystkim interesariusze wewnętrzni skupieni w działającym w Instytucie Filozofii Zespole Programowym Kierunku Filozofia oraz w Wydziałowym Zespole ds. Jakości Kształcenia. W obu ciałach zasiadają obok pracowników naukowych przedstawiciele studentów i doktorantów, z prawem formułowania ocen i krytycznych opinii. W pracy tych ciał wykorzystuje się raporty z Ankiety Oceny Zajęć, raporty z Ogólnouniwersyteckiego Badania Jakości Kształcenia oraz sondażowe, ankietowe opinie osób kończących studia. W trakcie spotkania z pracownikami Zespół Oceniający odbył

niezwykle interesująca dyskusję na temat tego, w jaki sposób kadra nauczająca próbuje w koncepcji kierunku pogodzić specyfikę badawczą Instytutu Filozofii tworzące jego tradycję z wyzwaniami współczesności – praktycznego nachylenia kształcenia, rynku pracy i innymi.

Studenci, jako interesariusze wewnętrzni, uczestniczą w procesie określania koncepcji na kierunku filozofia. Ich udział polega na współuczestnictwie w pracach Zespołu Programowego Kierunku Filozofia, którego celem jest formułowanie i ocena proponowanych zmian w programie kształcenia, w tym w określaniu ogólnej koncepcji studiów na kierunku filozofia. Uczestnictwo studentów w tym procesie ma dwojaki wymiar. Podczas spotkania z Zespołem Oceniającym studenci wykazali znaczące zainteresowanie wpływem na ustalanie koncepcji na kierunku filozofia. Swój udział w tym procesie argumentowali dostrzeganą przez nich potrzebą przekształcenia koncepcji studiów filozoficznych, aby była ona w większym stopniu przejrzysta i atrakcyjna, a tym samym, żeby przyciągała przyszłych studentów. Jak zaznaczali studenci: wszelkie uwagi zgłaszane są często w nieformalnych rozmowach z nauczycielami akademickimi, nie jest to natomiast w żaden sposób udokumentowane. Studenci dostrzegają nadrzędną rolę przedstawicieli samorządu studenckiego w tym procesie. Mają świadomość, że w przypadku jakichkolwiek uwag dotyczących programu mogą zgłaszać je tak do nich jak również bezpośrednio władzom Wydziału.

W rozmowie z ZO, członkowie samorządu pozytywnie ocenili współpracę z władzami Wydziału w zakresie dotyczącym zarówno ustalania koncepcji kształcenia na ocenianym kierunku, jak również we wszelkich innych kwestiach związanych z jego rozwojem. W ich opinii, przekazywane sugestie dotyczące programów studiów oraz wewnętrznego systemu zapewniania jakości kształcenia mają wpływ na podejmowane decyzje. Studenci posiadają przedstawicielstwo w Zespole Programowym Kierunku Filozofia. Analiza własna dokumentacji przedstawionej podczas wizytacji pozwala stwierdzić, że przedstawiciele samorządu studenckiego uczestniczą w posiedzeniach tego gremium, przedstawiając nań swoje propozycje i postulaty dotyczące zagadnień związanych z ustalaniem koncepcji i programów kształcenia, a także biorąc aktywny udział w dyskusjach.

Współpraca z interesariuszami zewnętrznymi wzorowana jest na doświadczeniu prowadzonego na Wydziale kierunku europeistyka i na kierunku filozofia tworzona jest przede wszystkim dla specjalności doradztwo i komunikacja w biznesie. Istota tej współpracy sprowadza się nie tylko do opiniowania programu studiów, ale polega na udziale interesariuszy w prowadzeniu zajęć o charakterze praktycznym, pomocy w organizowaniu praktyk studenckich. To efekt indywidualnych umów i deklaracji współpracy. Interesariusze ci zostali dość łatwo wskazani i wciągnięci w prace zważywszy na praktyczne nachylenie specjalności. Brak jest natomiast informacji o udziale interesariuszy zewnętrznych w projektowaniu programu i organizacji procesu kształcenia na kierunku filozofia, specjalności filozofia teoretyczna. Ten brak jest pewną ułomnością procesu projektowania koncepcji kierunku – wszelako z drugiej strony pojawia się słuszna wątpliwość, kto takim interesariuszem – poza kadrami filozoficzną, mógłby być? Za rodzaj konsultacji z takimi interesariuszami zewnętrznymi można uznać posiedzenia Komitetu Nauk Filozoficznych, na których dyskutowane były wielokrotnie w ostatnich czasach problemy związane z koncepcjami nauczania filozofii i ochrony jej czystego, teoretycznego charakteru. Brak konsultacji z interesariuszami zewnętrznymi może być także łagodzony specyfiką filozofii,

polegająca na tym, że trudno jednoznacznie wskazać profesje, instytucje, a nawet osoby, które miałyby dostateczne kompetencje, aby takimi interesariuszami być.

Reasumując: o ile współpraca z interesariuszami wewnętrznymi oparta jest na wdrożonych przez Uczelnię zinstytucjonalizowanych formach udziału wszystkich zainteresowanych stron, pracowników i studentów, to udział interesariuszy zewnętrznych jest w fazie kształtowania się koncepcji i brakuje mu zinstytucjonalizowanej podstawy adekwatnej dla potrzeb kierunku studiów (w postaci wspólnych spotkań, utworzenia ciała w formie rady interesariuszy, przyjęcia jasno sformułowanych zadań, ogólnych procedur). Niezbędne jest zinstytucjonalizowanie współpracy z interesariuszami zewnętrznymi, co dałoby podstawę dla ustabilizowania procesu uczestnictwa zewnętrznych interesariuszy w przyszłości.

W trakcie poprzedniej oceny zostało sformułowane wskazanie odnoszące się pośrednio do niniejszego punktu raportu, a mianowicie: „W związku z dużą liczbą samodzielnych pracowników naukowych zasugerowano możliwość otwarcia nowych kierunków studiów”. Po wizytacji Zespół Oceniający stwierdza, że zalecenie to zostało wypełnione.

Ocena końcowa 1 kryterium ogólnego: w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1) koncepcja kształcenia na kierunku filozofia jest silnie związana z misją uczelni, a sposób jej realizacji podlega stałemu namysłowi i doskonaleniu biorącemu pod uwagę i dobrze ugruntowane tradycje w nauczaniu tej dyscypliny i wyzwania współczesności.

2) Interesariusze wewnętrzni funkcjonują w systemie gwarantującym im uczestnictwo w określaniu koncepcji kształcenia, precyzowania efektów kształcenia i perspektyw rozwoju kierunku. Współpraca z interesariuszami zewnętrznymi na razie opiera się na indywidualnych umowach i poczynionych deklaracjach, które są realizowane dla specjalności Doradztwo i komunikacja społeczna, ale sprawa jest ciągle otwarta z szansami na to, że tej współpracy zostaną nadane instytucjonalne ramy i przyjęte procedury. Stwarza to szanse na budowę trwałych zinstytucjonalizowanych form współpracy z interesariuszami zewnętrznymi.

2. Spójność opracowanego i stosowanego w jednostce opisu zakładanych celów i efektów kształcenia dla ocenianego kierunku oraz system potwierdzający ich osiągnięcie

- 1) Zakładane przez jednostkę efekty kształcenia odnoszące się do danego programu studiów, stopnia i profilu, kształcenia są zgodne z wymogami KRK oraz koncepcją rozwoju kierunku; zakładane efekty kształcenia na kierunkach o profilu praktycznym uwzględniają oczekiwania rynku pracy lub wymagania organizacji zawodowych, umożliwiające uzyskanie uprawnień do wykonywania zawodu, a na kierunkach o profilu ogólnoakademickim wymagania sformułowane dla danego obszaru nauki, z której kierunek się wywodzi; opis efektów jest publikowany.*

Efekty kształcenia dla ocenianego kierunku studiów zostały zatwierdzone w drodze Uchwały nr XXII – 39.14/2012 Senatu Uniwersytetu Marii Curie – Skłodowskiej w Lublinie z dnia 25 kwietnia 2012 r. w sprawie określenia efektów kształcenia dla kierunków studiów pierwszego i drugiego stopnia oraz studiów trzeciego stopnia na Wydziale Filozofii i Socjologii.

Na ocenianym kierunku mamy opracowane kierunkowe efekty kształcenia odniesione do wymagań dla obszaru „humanistyka” Krajowych Ram Kwalifikacji - opracowana jest tabela pokazująca, jakim efektem obszarowym (z obszaru nauk humanistycznych, dziedziny filozofia i z obszaru nauk społecznych) odpowiadają poszczególne efekty kierunkowe (patrz: Zał. 8.2. Efekty kształcenia dla kierunku filozofia); Opracowane są też efekty dla każdego z przedmiotów/modułów kształcenia i w dostępnych w Internecie tabelach pokazane jest jakim efektem kierunkowym i obszarowym odpowiadają poszczególne efekty danego przedmiotu/modułu; w osobnych tabelach pokazane jest w ramach których przedmiotów/modułów realizowany jest dany efekt kierunkowy (np.: <http://syjon.umcs.lublin.pl/trinity/clo/show/773/3>). Nie ma natomiast takiej odrębnej kategorii, jak „efekty specjalnościowe”. Wszystkie efekty kierunkowe oraz wszystkie efekty modułowe przedstawione są w złożonej dokumentacji w pliku: „Zał 3. Program kształcenia Filozofia I stopień”.

Zespół Oceniający pozytywnie ocenia spójność założonych kierunkowych oraz przedmiotowych/ modułowych efektów kształcenia dla ocenianego kierunku, poziomu kwalifikacji i profilu kształcenia z Krajowymi Ramami Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego. Pomędzy nimi zachodzi pełna zgodność, ale jednocześnie nie można jednoznacznie stwierdzić zgodności z KRK odnośnie specjalnościowych oraz przedmiotowych/ modułowych efektów kształcenia. Ta część projektowania programu kształcenia wymaga uzupełnienia.

Brak w dokumentacji polega na tym, że trzy pliki zamieszczone w podkatalogu „Zał 12. Matryce efektów kształcenia” (jeden z matrycą dla filozofii, studiów pierwszego stopnia o profilu ogólnoakademickim, oraz dwu dla specjalności: „Filozofia teoretyczna” i „Doradztwo i Komunikacja w Biznesie”) zawierają – opatrzoną takim samym opisem w nagłówku – w dwu wypadkach („Filozofii” i specjalności „Filozofia teoretyczna”) jedną i tę samą tabelę, w trzecim zaś wypadku (specjalności „Doradztwo i komunikacja w biznesie”) inną już tabelę, albowiem wymieniającą częściowo inne moduły kształcenia, aniżeli w wypadku dwu pierwszych tabel; z tego względu można zapewne przyjąć, że pomimo opisu w nagłówku

mamy tu rzeczywiście podaną tabelę efektów kształcenia na specjalności „Doradztwo i Komunikacja w Biznesie”. Skutkuje to brakiem zróżnicowania efektów kierunkowych i efektów specjalnościowych. Efekty specjalnościowe (na specjalności „Doradztwo”) nie różnią się od efektów kierunkowych – są ich powtórzeniem. Ta sprawa powinna zostać wyjaśniona. Pomimo tej usterki Zespół Oceniający pozytywnie ocenia spójność założonych kierunkowych oraz przedmiotowych/ modułowych efektów kształcenia dla ocenianego kierunku, zalecając zarazem usunięcie wskazanych niedociągnięć.

Studenci w większości nie znają terminologii związanej z Krajowymi Ramami Kwalifikacji, tylko nieliczni obecni na spotkaniu z ZO potrafili wskazać typologię efektów kształcenia. Zespół Oceniający zaleca Władzom Uczelni zapoznanie studentów z tematyką Krajowych Ram Kwalifikacji, ze szczególnym uwzględnieniem informacji o efektach kształcenia.

W dokumentacji kierunku opracowane są tabele, w których przedstawione jest, jakim efektem kierunkowym bądź, jakiemu efektowi kierunkowemu odpowiada dany efekt przedmiotowy/modułowy; matryce efektów pokazują z kolei realizację poszczególnych efektów kierunkowych w ramach określonych przedmiotów/modułów. Wzajemna spójność efektów kierunkowych oraz „przekładanie się” efektów kierunkowych na efekty przedmiotowe/modułowe powinno w efekcie gwarantować spójność kierunkowych i przedmiotowych/modułowych efektów kształcenia. Jednak na poziomie efektów przedmiotowych/modułowych natknąć się można na pewne niezgodności. Ilustracją może być rozbieżność pomiędzy efektami modułowymi /przedmiotowymi przypisanymi danemu przedmiotowi/modułowi w matrycy efektów kształcenia (Załącznik 12.1) a efektami wskazanymi w sylabusie, np. w sylabusie modułu/przedmiotu „Psychologia”: w matrycy mamy np. podany efekt K_K02 – „potrafi pracować w zespole, posiada umiejętność planowania i organizacji pracy” – natomiast w sylabusie żaden z efektów nie odpowiada treściom tego efektu kierunkowego (za realizację tego efektu uznano realizację efektu opisanego następująco: „wyjaśnia główne aspekty rzeczywistości społecznej poprzez poznane kategorie psychologiczne konkretne sytuacje codziennego życia, wykorzystując główne perspektywy teoretyczne psychologii”).

Stwierdzone powyżej braki i niezgodności upoważniają do sformułowania zalecenia, by przeglądowi poddane zostały opisy efektów przedmiotowych/modułowych, to znaczy, by (1) sprawdzone zostało, czy w matrycy efektów (kierunku i specjalności) poprawnie przypisane zostały określone efekty kierunkowe określonym przedmiotom/modułom; oraz by (2) podane w sylabusach efekty przedmiotowe/modułowe zostały zidentyfikowane jako konkretyzacje czy uszczegółowienia danych efektów kierunkowych; rzeczą konieczną – co widać w szczególności w wypadku specjalności „Doradztwo i Komunikacja w Biznesie” (z dużym bardzo blokiem przedmiotów specjalnościowych) – jest (3) opracowanie efektów specjalnościowych, które będą pewnym skonkretyzowaniem efektów kierunkowych, ale które ulegną dalszemu uszczegółowieniu na poziomie efektów przedmiotowych/modułowych.

Studenci obecni na spotkaniu z ZO nie byli w stanie ocenić spójności kierunkowych i modułowych efektów kształcenia. Jak podkreślali, nie posiadają wiedzy na temat różnic pomiędzy kierunkowymi oraz przedmiotowymi efektami kształcenia, dotychczas nie

interesowali się tymi zagadnieniami. Przedstawione podczas spotkania przykładowe efekty kształcenia zostały ocenione jako spójne i logiczne.

Na podstawie przedstawionych sylabusów zajęć oraz matryc efektów kształcenia można uznać, że osiągnięcie efektów kształcenia przedmiotowych i modułowych jest możliwe. „Przekładanie się” efektów kierunkowych na efekty przedmiotowe/modułowe winno być równoznaczne z zagwarantowaniem możliwości osiągnięcia kierunkowych efektów kształcenia. Zatem po poprawieniu usterek wskazanych powyżej ocena osiągnięcia efektów jest pozytywna. Efekty, które zostały określone dla przedmiotów, modułów oraz przewidzianych programem studiów praktyk zawodowych pozwalają na zrealizowanie zakładanej sylwetki absolwenta kierunku.

W ocenie studentów obecnych na spotkaniu z ZO osiągnięcie kierunkowych i modułowych efektów kształcenia jest możliwe.

Opis założonych efektów kształcenia jest dostępny na stronach internetowych <http://syjon.umcs.lublin.pl> W zakładce, w której wymienione są kierunkowe efekty kształcenia podane jest też ich odniesienie do obszarowych efektów kształcenia oraz do modułów; niemal każdy z efektów (z obszaru „wiedza”, „umiejętności” i „kompetencje społeczne”) realizowany jest – wedle danych z powyższej strony internetowej – przez 10-20 przedmiotów/modułów. „Klikając” na tejże stronie na dany moduł przechodzimy do strony z opisem wszystkich efektów danego modułu. Z racji umieszczenia na stronach internetowych opis efektów jest bardzo łatwo dostępny, zaś same opisy są zrozumiałe.

Studenci pozytywnie ocenili dostęp do powyższych informacji i na spotkaniach z ZO wyrazili opinie, że mają zapewniony dostęp do informacji o efektach kierunkowych i modułowych. Efekty kształcenia przypisane do poszczególnych modułów oraz przedmiotów są opisane w sylabusach dostępnych w wyszukiwarce sylabusów na stronie internetowej uczelnianej platformy Syjon. Dokładne informacje o osiąganym efektach kształcenia przypisanych do poszczególnych modułów realizowanych na kierunku filozofia, wraz z odniesieniem do obszarowych, a także kierunkowych efektów kształcenia zostały zawarte w programie kształcenia dostępnym na stronie internetowej Wydziału.

2) efekty kształcenia danego programu zostały sformułowane w sposób zrozumiały i są sprawdzalne,

W opinii Zespołu Oceniającego opis efektów jest – pod względem czysto językowym – zrozumiały dla każdego kompetentnego użytkownika języka polskiego, a na pewno dla studenta filozofii. Zdarzają się niepoprawności językowe, jak sformułowanie mówiące o „otwartości na własny rozwój”, nie mają one jednak znaczenia dla zrozumienia opisu. Opisy efektów kształcenia są też niemal zawsze tak sformułowane, że można im przypisać sposoby, w jakie mogłoby być sprawdzane ich osiągnięcie.

Studenci są świadomi tego, co daje im udział w poszczególnych zajęciach. Przedstawione im przykładowe zakładane efekty kształcenia uznają za sformułowane w sposób zrozumiały, oceniają je, jako możliwe do osiągnięcia i zweryfikowania. Przedstawiane studentom podczas

spotkania z ZO przykładowe treści kształcenia oraz warunki zaliczania przedmiotów są dla nich zrozumiałe i nie budzą ich wątpliwości. Studenci ocenili, że efekty kształcenia opisane w programie studiów dla kierunku filozofia są właściwe sformułowane, a także sprawdzalne.

3) jednostka stosuje przejrzysty system oceny efektów kształcenia, umożliwiający weryfikację zakładanych celów i ocenę osiągania efektów kształcenia na każdym etapie kształcenia; system ten jest powszechnie dostępny.

W każdym sylabusie przedmiotu – sylabus jest zestandaryzowany – znajdują się następujące rubryki: „forma oceniania”, „metody dydaktyczne”, „warunki zaliczenia”. Zatem, choć nie ma odrębnej rubryki typu: „formy weryfikowania zakładanych celów i sposoby oceniania osiągania efektów kształcenia”, można się zorientować jakie metody tej weryfikacji są stosowane. Sprecyzowane natomiast są ogólne i obowiązujące w skali całego Wydziału „Procedury oceniania studentów na Wydziale Filozofii i Socjologii” (patrz: Zał. 13.10. Ocenianie studentów) oraz „Zasady dyplomowania na Wydziale Filozofii i Socjologii UMCS”; ważnym składnikiem „systemu oceny efektów kształcenia”, mającym umożliwić jego weryfikację, są też uregulowania przedstawione w dokumencie „Efekty kształcenia na Wydziale Filozofii i Socjologii”, jak i w kilku innych dokumentach określających procedury WZdsJK (patrz. Zał 13.1-13.18) a także w nadrzędnej w stosunku do tego dokumentu Uchwale Nr XXII–34.4/11 Senatu UMCS z 14 grudnia 2011 r. w sprawie wytycznych do projektowania efektów kształcenia, programów kształcenia i planów studiów oraz uruchamiania nowych kierunków studiów (<http://phavi.umcs.pl/at/attachments/2013/1126/175000-nr-34-4-11-wytycznych-do-projektowania-efektow-ksztalcenia-.pdf>).

Istniejące uregulowania zawarte w wymienionych wyżej dokumentach uznać należy za bardzo ważne i pożyteczne. Są one też powszechnie dostępne – zarówno w wymienionych wyżej dokumentach, a także w sylabusach dostępnych na stronach internetowych.

Ostatecznym etapem weryfikacji efektów kształcenia jest proces dyplomowania. Zasady dyplomowania są bardzo dobrze opracowane, precyzyjnie opisują tryb dyplomowania oraz wymagania w stosunku do pracy dyplomowej a także egzaminu dyplomowego. Warunkiem dopuszczenia do egzaminu dyplomowego jest spełnienie wszystkich wymagań wynikających z programu kształcenia oraz złożenie pracy dyplomowej i uzyskanie pozytywnej oceny promotora oraz recenzenta. W trakcie egzaminu dyplomowego, student odpowiada na co najmniej trzy pytania, z których dwa powinny obejmować zagadnienia z listy egzaminacyjnej oraz jedno pytanie dotyczące przedmiotu pracy dyplomowej. Dzięki takiemu systemowi, podczas końcowego etapu weryfikowane są efekty kształcenia z całego toku studiów. Zagadnienia na egzamin dyplomowy są publikowane na stronie internetowej Wydziału i są dostosowywane do aktualnie realizowanych programów kształcenia. Ostateczny wynik egzaminu dyplomowego stanowi średnia arytmetyczna z ocen za poszczególne pytania. Ten tryb dyplomowania realizuje wszystkie postulaty zgłoszone pod jego adresem w poprzedniej ocenie PKA.

Wkład do „systemu oceny efektów kształcenia” wnosi także dokument opisujący „Procedury oceniania studentów na Wydziale Filozofii i Socjologii”. Dokument ten jednak w niedostatecznym stopniu odpowiada oczekiwaniom stawianym systemowi oceny efektów

kształcenia, umożliwiającą weryfikację zakładanych celów i ocenę osiągania efektów kształcenia na każdym etapie kształcenia. Defekt zawartych w tym dokumencie zapisów, polega na tym, że (a) wymieniając w § 2. pkt. 2. „formy weryfikacji wiedzy i umiejętności” (a jako formy te wymienia „frekwencję, aktywność na zajęciach, kolokwia, testy, referaty, prezentacje multimedialne, projekty, eseje, sprawozdania i raporty oraz inne formy zgodne z sylabusem”) nie formułuje się zalecenia, iż w sylabusach owe formy powinny zostać doprecyzowane zgodnie ze specyfiką przedmiotu/modułu oraz specyfiką realizowanego/sprawdzanego efektu. Nie formułuje się też wymogu przedstawiania, już w samym sylabusie, zasad oceniania oraz form sprawdzania osiągania zakładanych efektów kształcenia, a jedynie zobowiązuje prowadzącego do przedstawienia „szczegółowych zasad oceniania ... na pierwszym spotkaniu ze studentami”. Regulacje zawarte w tym dokumencie, dotyczące zasad oceniania (§ 1) nie uwzględniają w dostatecznym stopniu wymogów, jakie spełniać powinien zgodny z intencjami KRK „system oceny efektów kształcenia, umożliwiającą weryfikację zakładanych celów i ocenę osiągania efektów kształcenia na każdym etapie kształcenia”. O owych regulacjach należy też powiedzieć, że nie przystają w pełni do wytycznych zawartych Uchwale Nr XXII–34.4/11 Senatu UMCS oraz w wydziałowym dokumencie: „Efekty kształcenia na Wydziale Filozofii i Socjologii”. W myśl uchwały Senatu zadaniem zespołów funkcjonujących w ramach Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia jest „analiz[a] realizacji zakładanych efektów kształcenia” (§ 8, pkt2, ust 1a); z kolei w wydziałowym dokumencie „Efekty kształcenia na Wydziale Filozofii i Socjologii” jest jednoznacznie powiedziane, że koordynator modułu jest nie tylko odpowiedzialny za przygotowanie modułowych efektów kształcenia (w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji), ale że przygotowuje ich opis „wraz z metodami weryfikacji tych efektów”. Zarówno to sformułowanie jak i dyspozycja zawarta w Uchwale Senatu wyraźnie wskazuje, że winny zostać wyraźnie określone „metody weryfikacji”, co należy rozumieć, że muszą one zostać w miarę dokładnie przedstawione w sylabusie, a nie jedynie „na pierwszych zajęciach ze studentami”.

Zatem Zespół Programowy winien poddać analizie dokument „Procedury oceniania studentów na Wydziale Filozofii i Socjologii” i wprowadzić konieczne doprecyzowania (w tym poszerzyć katalog form i sposobów weryfikacji), jak też wprowadzić dodatkowe uregulowania (nakładające obowiązek szczegółowego określenia form i sposobów oceny efektów w sylabusach, a nie dopiero na zajęciach ze studentami).

Zdaniem studentów obecnych na spotkaniu z ZO system oceny efektów kształcenia jest w pełni zrozumiały i obiektywny. Studenci uznali, że dostępność do informacji na ten temat jest właściwa oraz wystarczająca. Ich zadaniem oceny efektów kształcenia oparty jest na bieżącej ocenie osiąganych przez studentów wyników w nauce. Podczas pierwszych zajęć nauczyciele akademicy podają do wiadomości studentów treści sylabusów, które zawierają szczegółowe informacje dotyczące prowadzonych zajęć, w tym warunki i sposób weryfikacji zakładanych efektów kształcenia. Analiza własna ZO pozwala stwierdzić, że karty przedmiotów zawierają opis zakładanych efektów kształcenia jak również sposoby ich weryfikacji - z zastrzeżeniami wymienionymi powyżej.

Karty przedmiotów zawierają opisy wszystkich kategorii efektów kształcenia, tj. wiedzy, umiejętności, kompetencji społecznych, choć nie są one w nich odrębnie wyszczególnione. System obejmuje różnorodne formy weryfikacji efektów kształcenia. Studenci obecni na

spotkaniu z ZO wśród wymienionych form wyróżnili w szczególności: końcowe zaliczenia pisemne, obecność na zajęciach, ocenę bieżącego przygotowania do zajęć i aktywności studentów, prace semestralne, testy końcowe oraz egzaminy ustne, które przeważają, jako forma weryfikacji wiedzy żaków w większości przedmiotów i modułów.

Analiza treści sylabusów, dokonana przez ZO, wykazuje, że system weryfikacji efektów kształcenia ogranicza się przede wszystkim do etapu finalnego wystawiania oceny. Wskazują na to nieliczne sprecyzowane etapy częściowego zaliczania przedmiotu, co znacznie ogranicza możliwość bieżącej oceny osiągania efektów kształcenia związanych z przedmiotem w trakcie semestru. Takie zróżnicowanie form weryfikacji efektów kształcenia zostało jednak pozytywnie ocenione przez studentów. Uznali oni je za właściwe w procesie ich kształcenia. Obecni na spotkaniu z ZO wyrazili opinię, zgodnie z którą uznali egzamin ustny jako właściwą formę weryfikacji, która w ich ocenie jest obiektywna, pozwala na sprawdzenie sposobu rozumowania i rozwiązywania problemów oraz ocenę dowolnego obszaru wiedzy.

W opinii studentów system umożliwia właściwe zmierzenie, zaobserwowanie i ocenę efektów kształcenia na poszczególnych etapach studiów. Warunkiem zaliczenia przedmiotów jest wypełnienie przez studentów wymogów, które określili nauczyciele akademicki, co oznacza terminowe uzyskanie wymaganych w programie studiów efektów kształcenia. Również w przypadku praktyk, przewidzianych dla studiów w ramach specjalności *Doradztwo i komunikacja w biznesie*, ocenie podlegać będą efekty kształcenia osiągnięte na tym etapie.

Studenci obecni na spotkaniu z ZO przyznali, że efekty kształcenia są możliwe do zmierzenia i ocenienia na każdym etapie procesu kształcenia na kierunku filozofia. Studentom znane są formy weryfikacji efektów kształcenia na wszystkich etapach.

Opis założonych efektów kształcenia obejmuje wszystkie kategorie efektów kształcenia. System oceny efektów kształcenia i możliwości weryfikacji zakładanych celów nie na wszystkich poziomach opisu efektów kształcenia dostatecznie wyraźnie rozróżnia kategorie efektów (wiedza, umiejętności, kompetencje społeczne); w niedostatecznym stopniu wskazuje też właściwe dla danych efektów formy i sposoby weryfikacji oraz mierzenia i oceniania stopnia osiągania zamierzonych efektów kształcenia. Problematyczne jest niekiedy korespondowanie danego efektu modułowego (dotyczy to przede wszystkim efektów z obszaru „kompetencje społeczne”) ze wskazanym efektem kierunkowym. Pewną ułomnością jest też brak w sylabusie wyraźnego zaklasyfikowania podanego efektu do określonej kategorii (wiedza, umiejętności, kompetencje społeczne). Wymagana na poziomie opisu przedmiotu konkretyzacja winna polegać – jeśli patrzeć na to przez pryzmat oczekiwań systemu KRK, a także wskazanych wyżej dokumentów uczelnianych (Uchwała Senatu UMCS z 14 grudnia 2011 oraz wydziałowy dokument „Efekty kształcenia na Wydziale Filozofii i Socjologii”) – nie tylko na podaniu „zakresu tematów”, „wstępnych wymagań”, czy informacji o „metodach dydaktycznych” i „warunkach zaliczenia”, ale także na możliwie dokładnym opisie i skonkretyzowaniu metod weryfikacji uzyskiwania deklarowanych efektów kształcenia. Dopiero tego rodzaju opis pozwoli ocenić wartość (to znaczy słabe i mocne strony) obranej metody weryfikacji.

Zespół zaleca wprowadzenie do sylabusu (a) podziału efektów według kategorii (wiedza, umiejętności, kompetencje społeczne); (b) wprowadzenie do sylabusu – przede wszystkim w odniesieniu do efektów z grupy „umiejętności” i „kompetencje społeczne” – informacji o sposobach weryfikacji osiągania tego rodzaju efektów kształcenia; (c) dokonanie przeglądu sylabusów pod kątem realności i dostatecznego skonkretyzowania wymagań lekturowych.

W Raporcie samooceny, przy okazji informacji na temat liczby studentów i absolwentów, przedstawiona również została krótka analiza «odsiewu» studentów. Analizowanie «odsiewu» nie jest zapisane w dokumentach składających się na „Procedury WZdsJK” jako element systemu weryfikacji jakości kształcenia. Istniejący tryb niesystematycznego analizowania «odsiewu» nie musi budzić zasadniczych obiekcji, ponieważ liczba studentów jest niewielka, to i analiza «odsiewu» musi mieć nieuchronnie charakter analizy konkretnych przypadków a nie statystycznie dających się uchwycić prawidłowości; stąd nie wydaje się rzeczą bezwzględnie konieczną czynienie z analizy «odsiewu» jednej ze składających się na system stałych procedur weryfikacji jakości procesu kształcenia.

W opinii obecnych na spotkaniu z ZO studentów przyczyn rezygnacji wielu osób można się upatrywać w niezaliczeniu w wyznaczonym terminie przedmiotów przewidzianych programem studiów. Ponadto, oprócz braku postępów w nauce, przyczyną skreśleń jest niezłożenie w terminie pracy dyplomowej, brak wniesienia opłat za studia w przypadku skierowania na powtarzanie roku lub wpisu warunkowego. W opinii studentów zjawisko odsiewu w ostatnich latach związane było ściśle z faktem, że dla wielu studentów filozofia stanowiła drugi lub kolejny kierunek studiów, do którego przykładali mniejszą wagę. Ponadto, w sytuacji wprowadzenia odpłatności za studia na drugim kierunku, przy mającej miejsce niejasności przepisów, wielu studentów rezygnowało ze studiów filozoficznych, aby uniknąć dodatkowych opłat. Zdaniem studentów w obecnej sytuacji zjawisko odsiewu ma bardziej charakter składanych rezygnacji.

Wszystkie dokumenty opisujące stosowany obecnie w jednostce system oceny efektów kształcenia i możliwości weryfikacji zakładanych efektów są dostępne na stronach internetowych: na stronie <http://phavi.umcs.pl/at/attachments/2013/1126/175000-nr-34-4-11-wytycznych-do-projektowania-efektow-ksztalcenia-.pdf> dostępna jest Uchwała Nr XXII–34.4/11 Senatu UMCS z 14 grudnia 2011 r. w sprawie wytycznych do projektowania efektów kształcenia, programów kształcenia i planów studiów oraz uruchamiania nowych kierunków studiów, zaś wszystkie dokumenty związane wydziałowym systemem jakości kształcenia dostępne są na stronie: <https://www.umcs.pl/pl/procedury,4397.htm>.

Zespół Oceniający uznaje dostępność opisu metod weryfikacji za wzorową.

4) jednostka monitoruje kariery absolwentów na rynku pracy, a uzyskane wyniki wykorzystuje w celu doskonalenia jakości procesu kształcenia.

ZO Na temat monitorowania karier absolwentów mówią wszystko stwierdzenia zawarte w Raporcie samooceny: „Monitorowaniem losów absolwentów studiów filozoficznych zajmuje się Biuro Karier UMCS. Służą temu rozwiązania systemowe wprowadzone na poziomie Uczelni. Zgodnie z obowiązującymi przepisami Biuro Karier wprowadziło w roku

akademickim 2010/2011 program badania losów zawodowych absolwentów UMCS. Badania te mają na celu śledzenie sytuacji zawodowej absolwentów na rynku pracy w okresie 1 roku, 3 i 5 lat po uzyskaniu dyplomu oraz analizę czynników wpływających na tę sytuację. Badania są prowadzone przy użyciu internetowego kwestionariusza ankiety. Jego adresatami są absolwenci wszystkich form kształcenia i form studiów realizowanych na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej, którzy wyrażą zgodę na udział w tym badaniu poprzez złożenie odpowiedniej deklaracji.

W Raporcie samooceny, w części VI przedstawiającej „Wewnętrzny system zapewnienia jakości”, we fragmencie mówiącym o „Monitorowaniu losów absolwentów” przedstawiona została ankieta wypełniana przez absolwentów oraz podane zostało, co jest przedmiotem analiz Biura Karier UMCS. Podejmowane są starania, których celem jest dostosowanie efektów kształcenia do oczekiwań absolwentów ocenianego kierunku studiów i otoczenia społeczno-gospodarczego (w tym rynku pracy). Kwestia dostosowania efektów kształcenia do oczekiwań absolwentów ocenianego kierunku studiów i otoczenia społeczno-gospodarczego (w tym rynku pracy) omówiona zostanie w punkcie 2.4.1.b. Gdy chodzi natomiast o wykorzystanie uzyskanych wyników w doskonaleniu jakości procesu kształcenia oraz dostosowaniu efektów kształcenia do oczekiwań absolwentów ocenianego kierunku studiów i otoczenia społeczno-gospodarczego (w tym rynku pracy), to mamy w Raporcie samooceny tylko zapewnienie, że rezultaty prowadzonych przez Biuro Karier UMCS badań „są analizowane przez Zespół Programowy Kierunku Filozofia i Wydziałowy Zespół ds. Jakości Kształcenia, a następnie wykorzystywane przy modyfikacji programów studiów”. Zatem ocena działania systemu nie jest całkowicie jednoznaczna. Bowiem choć proces monitorowania karier zawodowych absolwentów został wdrożony i funkcjonuje właściwie, to uzyskane wyniki nie są w pełni wykorzystane w doskonaleniu jakości procesu kształcenia oraz dostosowaniu efektów kształcenia do oczekiwań absolwentów ocenianego kierunku studiów i otoczenia społeczno-gospodarczego. W przedstawionych sprawozdaniach oraz raportach nie znaleziono informacji o realnym wykorzystywaniu danych pochodzących z tego źródła. Uzyskiwane wyniki nie są w pełni wymierne, dlatego też istotne jest zachęcenie studentów (jako przyszłych absolwentów), do licznego udziału w prowadzonych badaniach poprzez przedstawienie ich istoty i znaczenia.

Studenci obecni na spotkaniu z ZO potwierdzili, że słyszeli o przeprowadzanych badaniach. Jak wynika z przedstawionego podczas wizytacji *Raportu z badania losów absolwentów rocznika 2011/2012 Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie*, zwrotność ankiet wśród studentów kierunku była stosunkowo niska. Ankietę wypełniło tylko 4 absolwentów, co stanowi niecałe 10% wszystkich absolwentów studiów filozoficznych.

Brak informacji o udziale interesariuszy zewnętrznych w organizacji procesu kształcenia na kierunku filozofia, specjalność: „Filozofia Teoretyczna”. W Raporcie samooceny mowa jest – na stronach 37-38 – o udziale interesariuszy zewnętrznych w wypadku dwu innych kierunków na Wydziale, socjologii i europeistyki, oraz w wypadku jednej z dwu specjalności na filozofii: „Doradztwo i komunikacja w biznesie”. O ile udział interesariuszy zewnętrznych w wypadku specjalności „Doradztwo i komunikacja w biznesie” ocenić należy pozytywnie, o tyle brak udziału interesariuszy zewnętrznych w kształtowaniu programu kształcenia i określaniu efektów kształcenia na specjalności: „Filozofia Teoretyczna” uznać należy za ułomność.

Ani w dokumentacji dostarczonej przez Zespół przygotowujący Raport Samooceny, ani też na stronach Uczelni nie ma materiałów, które pozwoliłyby na przeprowadzenie analizy efektywności działalności prowadzonej przez uczelnię/jednostkę w zakresie monitorowania przez jednostkę karier absolwentów na rynku pracy oraz wykorzystania uzyskanych wyników w doskonaleniu jakości procesu kształcenia. W Raporcie samooceny mamy tylko deklarację mówiącą, że rezultaty prowadzonych przez Biuro Karier UMCS badań „są analizowane przez Zespół Programowy Kierunku Filozofia i Wydziałowy Zespół ds. Jakości Kształcenia, a następnie wykorzystywane przy modyfikacji programów studiów”.

Załącznik nr 4 Ocena losowo wybranych prac etapowych oraz dyplomowych

Na kierunku nie są pisane prace etapowe podsumowujące obszerniejsze etapy kształcenia, zatem Zespół Oceniający przejrzał wyniki egzaminów pisemnych, co daje obraz dotyczący zastosowanych metod weryfikacji efektów kształcenia, rzetelności ocen, standaryzacji wymagań i innych cech sprawdzianów. Zalecenie z poprzedniej oceny, „położenie większego nacisku na referaty i eseje jako formy zaliczania zajęć przez studentów w związku z zakładanymi efektami kształcenia” zostało, przynajmniej w ocenianych zajęciach, wypełnione. Oceniono 5 zbiorów prac etapowych z różnych przedmiotów (Doradztwo filozoficzne i coaching, Epistemologia, Historia filozofii nowożytnej, Prawo autorskie i własność intelektualna, Logika). Forma prac różna: eseje semestralne, formularz obserwacyjny do sesji coachingu, pytania egzaminacyjne, test sprawdzający na konwersatorium. Sposób opracowania i podania pytań a także jasność skali ocen był różny, brakowało czasem jasności kryteriów lub uzasadnienia oceny prac semestralnych. Wystawione oceny są rzetelne.

Oceniono 14 prac dyplomowych, w tym 12 na I stopniu studiów i 2 prace pisane na II stopniu studiów, o profilu ogólnoakademickim, na studiach stacjonarnych na kierunku filozofia. Wszystkie tematy prac mieszczą się w zakresie przedmiotowym kierunku studiów. Promotorami są samodzielni pracownicy naukowcy, recenzentami także i tylko z rzadka doktorzy. Poziom prac był różny i odzwierciedlały na ogół oceny, nie zawsze zgodne między recenzentami, choć taka zgoda dominuje. Zdarzała się praca o zbyt ogólnie zakreślonym temacie. Warsztat metodologiczny prac na ogół poprawny, wiele prac napisanych jest bardzo starannie, ale zdarzają się też prace z błędami, o niedokładnych przypisach. Generalnie poziom prac oceniono jako dobry, zaś opiekę promotorską nad nimi jako satysfakcjonującą. Niewielkie wyjątki od wysokiego poziomu stanowią prace ocenione „dostatecznie”, jednak i one wypełniają podstawowe warunki dyplomowania.

Zdziwienie budzi niespójny semantycznie zapis regulaminu studiów, który z jednej strony określa „ostateczny wynik studiów” i nakazuje go obniżyć w ocenie na dyplomie, jeśli średnia studiów nie przekroczyła 3,50. Wątpliwość logiczną budzi niekonsekwencja określenia ostatecznego wyniku studiów. Albo jest on ostateczny, albo nie. Intencją tego niespotykanego zapisu jest mobilizowanie studentów do troski o stabilne wysokie oceny, ale ten sposób myślenia nie bierze pod uwagę rozwoju intelektualnego studentów, którzy dopiero na dalszych latach przezwyciężają jakieś ograniczenia. To wymaga przemyślenia i przynajmniej korekty semantycznej, ale argumenty moralne (sprawiedliwościowe) nie są bez znaczenia. Regulamin studiów w dziale zasad dyplomowania opisuje sposób obliczania

oceny końcowej – wyniku studiów (par. 39 regulaminu). Przyjęta metoda może powodować, że ocena końcowa może być niższa niż średnia o wyników egzaminu dyplomowego, oceny pracy dyplomowej i średniej z całego przebiegu studiów.

W trakcie poprzedniej oceny zostały sformułowane wskazania odnoszące się pośrednio do niniejszego punktu raportu, a mianowicie:

- Przygotowania sylabusów według aktualnie obowiązujących wzorów”, umieszczenia w nich wykazu literatury wraz z najnowszymi pozycjami, doprecyzowanie w metodach oceny, czy chodzi o egzamin pisemny (np. testowy), czy ustny. Konieczność bardziej dokładnego opisu treści prezentowanych na zajęciach i form zaliczania zajęć.
- Podniesienie znaczenia prac semestralnych (lub rocznych), jako podstawy zaliczenia przedmiotu (niezależnie od egzaminu).
- Przeanalizowanie przyczyny odsiewu studentów (zwłaszcza na I roku)
- Usunięcie niektórych usterek formalnych i merytorycznych związanych z procesem dyplomowania.

Na podstawie przeglądu dokumentacji kierunku, opinii pracowników i studentów wyrażonych powyżej Zespół Oceniający stwierdza, że zalecenia te zostały w dostatecznym stopniu wypełnione. Jednakże nadal prace etapowe (roczne, semestralne) nie są powszechną praktyką, co powinno być poprawione. System oceny końcowej w procesie dyplomowania budzi zdziwienie, ale leży w sferze autonomicznych decyzji Jednostki.

Ocena końcowa 2 kryterium ogólnego: w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

2.1) Efekty kierunkowe są zgodne z wymogami KRK oraz koncepcją rozwoju kierunku, jednak nie są sformułowane efekty specjalnościowe odnoszące się do programu studiów w ramach specjalności. Tę usterkę należy zdecydowanie naprawić. W niektórych przypadkach brak zgodności efektu przedmiotowego/ modułowego ze wskazanym efektem kierunkowym. W opinii studentów założone kierunkowe i modułowe efekty kształcenia dla ocenianego kierunku są spójne oraz możliwe do osiągnięcia w czasie całego procesu dydaktycznego. Opisy założonych efektów kształcenia są powszechnie dostępne dla studentów.

2.2) Efekty kształcenia sformułowane są w sposób zrozumiały, a ich opis jest powszechnie dostępny. Formy weryfikacji pozwalają na sprawdzenie efektów kształcenia sformułowanych dla programu kierunku filozofia.

2.3) System obejmuje wszystkie kategorie efektów kształcenia i przewiduje różnorodne sposoby ich weryfikacji. Wskazane w raporcie usterki dotyczące zaklasyfikowania podanego efektu do określonej kategorii i wskazania dla nich szczególnej metody weryfikacji nie podważają ogólnie pozytywnej opinii o systemie. W opinii studentów jest przejrzysty oraz w pełni obiektywny. System oceny efektów kształcenia jest dostępny w sposób wzorcowy. Na wyróżnienie zasługują opracowane zasady dyplomowania. Ułomnością systemu oceny

efektów kształcenia jest brak w sylabusach informacji o sposobach weryfikacji osiągnięcia założonych efektów kształcenia, zwłaszcza w wypadku efektów z grupy „umiejętności” i „kompetencje społeczne”.

2.4) Jednostka monitoruje losy zawodowe absolwentów poprzez proces ankietyzacji prowadzony centralnie poprzez Biuro Karier UMCS. Brak danych o wynikach monitoringu i ich wykorzystaniu przez Zespół Programowy Kierunku Filozofia i Wydziałowy Zespół ds. Jakości Kształcenia przy opracowywaniu programów studiów; na razie brak udziału interesariuszy zewnętrznych w organizacji procesu kształcenia na kierunku filozofia, specjalność filozofia teoretyczna, choć na specjalności „doradztwo...” udział ten jest zapewniony.

3. Program studiów umożliwi osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia

- 1) Realizowany program kształcenia umożliwi studentom osiągnięcie każdego z zakładanych celów i efektów kształcenia oraz uzyskanie zakładanej struktury kwalifikacji absolwenta,

Program kształcenia na będącym przedmiotem oceny kierunku filozofia, studia I stopnia, profil ogólnoakademicki, przedstawiony jest w załączniku nr 3 raportu samooceny „Program kształcenia Filozofia I stopień”. W dokumencie tym prezentowane są (I) Efekty kształcenia dla kierunku filozofia, studia I stopnia – profil ogólnoakademicki oraz (II) efekty modułowe oraz punkty ECTS dla tego kierunku dla rocznika 2012 (stary program, bez podziału na specjalności) i dla roczników 2012 i 2013 (nowy program z podziałem na dwie specjalności). Opis procesu kształcenia, prowadzącego do osiągnięcia tych efektów znajduje się natomiast w trzech dokumentach w załączniku „Załącz. 5. Plany studiów” raportu samooceny. Za cele kształcenia można uznać treści zawarte w sformułowaniu znajdującym się na stronie internetowej „Studia filozoficzne UMCS”: „Studia filozoficzne nie kształcą specjalistów w wąskiej dziedzinie, lecz poszerzają *horyzonty umysłowe* i służą *budowaniu racjonalnego obrazu świata*. Pozwalają zdobyć określone *sprawności intelektualne*: logicznego myślenia, krytycyzmu, analizy i rozwiązywania problemów, prowadzenia dyskusji i sztuki argumentacji oraz jasnego i wyraźnego formułowania myśli” (<http://studiafilozoficzne.umcs.lublin.pl/>). Jeszcze bogatszy, ale nieco odmienny opis celów, znajdujemy w Raporcie samooceny; czytamy tam: „Studia filozoficzne przeznaczone są dla osób pragnących zdobyć gruntowne wykształcenie humanistyczne. Studia filozoficzne poszerzają horyzonty umysłowe i służą budowaniu racjonalnego obrazu świata. Ich celem jest wykształcenie elit intelektualnych zgodnie z ideami humanizmu, tolerancji i demokracji, wrażliwych na poszanowanie praw i godności człowieka, otwartych na nowe idee a zarazem krytycznych”. O strukturze kwalifikacji absolwenta mowa jest również w dwu miejscach, ale ponieważ zachodzi tu, pomiędzy opisami daleko idąca zbieżność, oprócz się można na opisie podanym do publicznej wiadomości, czyli zamieszczonym na stronie internetowej; czytamy tam: „**Absolwent** posiada określone *sprawności intelektualne*: podstawową umiejętność formułowania, analizy i rozwiązywania problemów, planowania i organizacji pracy, współpracy w zespole, prowadzenia dyskusji, logicznego rozumowania. Wykazuje się kreatywnością, jest komunikatywny, otwarty na nowe idee a zarazem krytyczny. Studia filozoficzne służą poszerzeniu horyzontów intelektualnych i budowaniu racjonalnego obrazu świata. Ułatwiają odnalezienie się na współczesnym, dynamicznie zmieniającym się rynku pracy i przygotowują do pełnienia rozmaitych ról społecznych.

Absolwent **specjalności filozofia teoretyczna** poza ogólną wiedzą filozoficzną dysponuje ponadto wiedzą szczegółową w zakresie ontologii, epistemologii, etyki, estetyki, filozofii umysłu, filozofii człowieka i filozofii religii.

Specjalność doradztwo i komunikacja w biznesie o charakterze doradczo-trenerskim odpowiadająca na potrzeby i oczekiwania rynku pracy na wykształconą kadrę posiadającą określone umiejętności oraz kompetencje organizacyjne i społeczne. W programie znajdują się przedmioty z zakresu doradztwa, komunikacji społecznej oraz nauk o organizacji i

zarządzaniu oraz praktyki a także udział w treningach z doświadczonymi trenerami i coachami.

Absolwent filozofii może podjąć pracę jako pracownik w branży publicznych relacji i kontaktów z otoczeniem (*Public Relations*), pracownik w działach personalnych i zarządzania kadrami (*Human Resources*), specjalista ds. rekrutacji, wdrożenia, oceniania efektów pracy, szkolenia pracowników, trener komunikacji interpersonalnej, coach rozwoju, doradca etyki biznesu, pracownik w instytucjach społecznych, specjalista do spraw kultury firmy, rzecznik, opiniodawca etyczny dla firm, mediator i negocjator, trener autoprezentacji i operatywności, koordynator projektów interdyscyplinarnych, pracownik w wydziałach strategii i koordynacji rozwoju lub promocji miasta, nauczyciel etyki i filozofii (po uzyskaniu uprawnień nauczycielskich). Absolwent jest przygotowany do podjęcia studiów drugiego stopnia w zakresie filozofii lub innej dyscypliny z obszaru nauk humanistycznych.” (<http://www.umcs.pl/pl/wyszukiwarka-studiow,118,filozofia-teoretyczna,6768.chtm>)

Jeśli za cele kształcenia uznać deklarację o „budowaniu racjonalnego obrazu świata” i „poszanowanie praw i godności człowieka” oraz przywołuje idee „humanizmu, tolerancji i demokracji” – to można uznać, że program kształcenia umożliwia osiągnięcie każdego z zakładanych celów. Jednakże Zespół Oceniający czyni to na podstawie swej znajomości problematyki filozoficznej i celów edukacji w tym zakresie, bowiem terminy „humanizm”, „demokracja”, „godność” w opisach efektów modułowych nie występują w ogóle, zaś o wykształcaniu postawy tolerancyjnej mowa jest tylko w ramach jednego modułu, mianowicie „Socjologii”, zaś słowo „racjonalny” w opisach efektów modułowych znajduje się tylko przy okazji przedmiotu – ze specjalności „Doradztwo i Komunikacja w Biznesie” – „Racjonalność ekspercka i procesy decyzyjne (REPD)”. Zatem należy poprawić opisy efektów kształcenia tak, aby były zgodne z zakładanymi celami – w istocie realizowanymi.

Realizowany program kształcenia umożliwia osiągnięcie zakładanych celów i efektów kształcenia, jak też zapewnia uzyskanie zakładanej struktury kwalifikacji absolwenta.

Opis kompetencji absolwenta, który ma mu umożliwić pracę w charakterze nauczyciela etyki w szkole dotyczy tylko jego kompetencji merytorycznych z zakresu filozofii i etyki a nie kwalifikacji nauczycielskich wymaganych prawem. Te muszą być uzyskane w innym trybie.

Studenci obecni na spotkaniu z ZO ocenili dobór treści kształcenia, jako prawidłowy i spójny, pozwalający na osiąganie określonych dla każdego przedmiotu efektów kształcenia. Również w przypadku opinii na temat formy prowadzenia zajęć oraz metod kształcenia pojawiły się pozytywne oceny.

Program kształcenia dla kierunku Filozofia I stopień, dla rocznika 2012 (wygasającego programu kształcenia, bez podziału na specjalności) przewiduje 6 semestrów kształcenia, 1935 godzin (180 ECTS), z czego na blok modułów obowiązkowych przypada 1125 godzin (94 ECTS), na blok modułów wybieralnych 810 godzin (86 ECTS). Program studiów obowiązujący od roku akademickiego 2013/2014 (obecny I oraz obecny II rok studiów) realizuje efekty kształcenia w ramach dwu specjalności: „Filozofia teoretyczna” i „Doradztwo i komunikacja w biznesie” (podział na specjalności obowiązuje od pierwszego semestru). Specjalność teoretyczna realizowana jest w wymiarze: 6 semestrów, 1425 godzin (180 ECTS); specjalność „Doradztwo i Komunikacja w Biznesie” realizowana jest w wymiarze: 6 semestrów, łączna liczba godzin 1515 godzin, z czego 90 godzin praktyk (180 ECTS).

Wyodrębniony został blok modułów obowiązkowych dla obu specjalności w wymiarze 585 godzin (49 ECTS); na specjalności „Filozofia teoretyczna” blok modułów specjalnościowych realizowany jest w wymiarze 540 godzin (45 ECTS), zaś blok modułów wybieralnych w wymiarze 300 godzin (86 ECTS); na specjalności „Doradztwo i komunikacja w biznesie” blok modułów specjalnościowych realizowany jest w wymiarze 630 godzin (45 ECTS), zaś blok zajęć wybieralnych w wymiarze 300 godzin (86 ECTS). Dla zajęć fakultatywnych i ogólnouniwersyteckich nie jest określona liczba godzin, ale jedynie liczba punktów ECTS, ponieważ zajęcia mogą mieć różne formy i różne wymiary godzin. Treści kształcenia określone są w sylabusach (dostępnych w zdecydowanej większości na stronach internetowych oraz w załączniku: „Załącznik_4_Sylabusy”). Tam też podana jest informacja o formie zajęć i częściowa informacja o metodach kształcenia.

W opinii Zespołu oceniającego przewidziany czas trwania kształcenia nie budzi zastrzeżeń. Dobór treści kształcenia oraz forma zajęć dydaktycznych pozwalają na zrealizowanie zakładanych efektów kształcenia. Czas trwania kształcenia określony został zgodnie z istniejącymi uregulowaniami prawnymi (Ustawą Prawo o Szkolnictwie Wyższym oraz Rozporządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 3 października 2014 r. *sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia* (Dz.U.2014.1370).). Także studenci obecni na spotkaniu z ZO ocenili liczbę godzin przypisaną do poszczególnych przedmiotów jako właściwą.

Dobór treści kształcenia sprzyja osiągnięciu zakładanych efektów kształcenia. Inną jednak sprawą jest brak generalnie w sylabusach informacji o tym, jakimi metodami prowadzący zamierza osiągnąć dany efekt, w szczególności z grupy „umiejętności” i z grupy „kompetencje społeczne”. Ten brak wymaga uzupełnienia w sylabusach.

Wielkość sugerowanych nakładów pracy i czasu niezbędnego do osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia, określonych w programie kształcenia liczbą punktów ECTS, została wyrażona w sylabusach przedmiotów oraz modułów jako godzinowe ekwiwalenty punktów ECTS. Przy szacowaniu nakładów pracy studenta uwzględniono jego różnorodne formy, w szczególności: godziny kontaktowe z nauczycielami akademickimi (w formie zajęć dydaktycznych lub konsultacji) oraz pracę własną studenta (przygotowanie do zajęć dydaktycznych, przygotowanie do zaliczeń lub egzaminów, studiowanie literatury przedmiotu). Zespół Oceniający ocenił tryb przypisywania nakładu pracy jako poprawny, dotyczy to zarówno punktów przypisanych poszczególnym zajęciom, jak i modułom i innym grupom przedmiotów.

W opinii studentów obecnych na spotkaniu z ZO, liczba godzin z poszczególnych przedmiotów jest dostosowana do zakresu materiału i czasu potrzebnego do osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia. Zdaniem studentów czas przeznaczony na osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia jest właściwy. Ponadto przedstawione w sylabusach zajęć ekwiwalenty godzinowe punktów ECTS są ważną wskazówką wymogów czasowych umożliwiających osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia przez studentów.

Łączna liczba punktów ECTS, którą student musi uzyskać na zajęciach wymagających bezpośredniego udziału nauczycieli akademickich i studentów: 180. Łączna liczba punktów

ECTS, którą student musi uzyskać w ramach zajęć z zakresu nauk podstawowych, do których odnoszą się efekty kształcenia dla określonego kierunku, poziomu i profilu kształcenia: Plan od 2012/2013 roku (III rok studiów): nauki podstawowe 89 ECTS. Plan od 2012/2013 roku (I i II rok studiów): specjalność Filozofia teoretyczna: nauki podstawowe 89 ECTS; specjalność Doradztwo i komunikacja w biznesie: nauki podstawowe 86 ECTS. Łączna liczba punktów ECTS, którą student musi uzyskać w ramach zajęć o charakterze praktycznym, w tym zajęć laboratoryjnych i projektowych: 3 ECTS (Laboratorium Technologie informatyczne) dla planu 2012/2013 i specjalności Filozofia teoretyczna; oraz 6 ECTS dla specjalności Doradztwo i komunikacja w biznesie (LB Technologie informatyczne -3 ECTS; Praktyki - 3 ECTS). Minimalna liczba punktów ECTS, którą student musi uzyskać, realizując moduły kształcenia oferowane na zajęciach ogólnouczelnianych lub na innym kierunku studiów, to 3ECTS. Minimalna liczba punktów ECTS, którą student musi uzyskać na zajęciach z WF: 1.

W opinii ZO przyjęta punktacja ECTS nie budzi zastrzeżeń - jest zgodna z następującymi przepisami i uregulowaniami wewnątrzuczelnianymi: Ustawa Prawo o Szkolnictwie Wyższym z dn. 27 lipca 2005 z późniejszymi nowelizacjami (tekst jednolity). Rozporządzenie MNiSW z dnia 14 września 2011 r. w sprawie warunków i trybu przenoszenia zajęć zaliczanych przez studenta (Dz. U. Nr 201 poz.1187). Uchwała Nr XXII – 34.4/11 Senatu UMCS z dnia 14 grudnia 2011 r. w sprawie wytycznych do projektowania efektów kształcenia, programów kształcenia i planów studiów oraz uruchamiania nowych kierunków studiów pierwszego, drugiego i trzeciego stopnia oraz jednolitych studiów magisterskich. Uchwała Nr XXIII – 11.6/13 Senatu UMCS z dnia 27 listopada 2013 r. w sprawie wytycznych do projektowania efektów kształcenia, programów kształcenia i planów studiów oraz uruchamiania nowych kierunków studiów pierwszego, drugiego i trzeciego stopnia oraz jednolitych studiów magisterskich. Regulamin Programu Mobilności Studentów MOST przyjęty przez KRUP 13 grudnia 1999 r. ze zmianami: 21.II.2003, 18.III.2004, 7.XII.2007, 12.X.2010. Regulamin Studiów w UMCS, Załącznik do Uchwały Nr XXII – 39.3/12 Senatu UMCS z dnia 25 kwietnia 2012 r.

Studenci obecni na spotkaniu z ZO posiadają wiedzę na temat Europejskiego Systemu Transferu i Akumulacji Punktów oraz możliwości, jakie ten system stwarza. Program kształcenia na ocenianym kierunku umożliwia indywidualizację programu kształcenia w oparciu o system punktów ECTS. Studenci mają możliwość wyboru specjalności, a także części przedmiotów w ramach modułu przedmiotów fakultatywnych oraz ogólnouczelnianych.

Sekwencje przedmiotów przedstawione są w Planach studiów: „Załącz.5. Plany studiów” raportu samooceny. Przyjęta sekwencja przedmiotów odpowiada logice przyswajania wiedzy filozoficznej i nabywania określonych umiejętności. Zespół pozytywnie ocenił kompozycję i sekwencję przedmiotów uznając, że dobrze służy ona zdobywaniu założonych efektów kształcenia.

W czasie spotkania ze studentami zespół oceniający odnotował pozytywne oceny odnośnie do realizowanego na ocenianym kierunku programu studiów. Sekwencja przedmiotów jest spójna i poprawna, dzięki czemu treści programowe nie powtarzają się, a proces kształcenia jest płynny.

Praktyki przewidziane są tylko na utworzonej przed dwoma laty specjalności „Doradztwo i komunikacja w biznesie”; przewidziane jest 90 godzin praktyk. Będą one realizowane po raz pierwszy w semestrze IV, czyli dopiero od połowy lutego 2015. Istnieje natomiast „Regulamin praktyk Studentów Wydziału Filozofii i Socjologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie” (patrz „Załącz. 7. Regulamin praktyk”). Pozytywnie ocenić należy przygotowanie do prowadzenia praktyk, w tym także opracowane efekty kształcenia („Załącz. 3. Program kształcenia Filozofia I stopień”, s. 74); nie można natomiast wydać oceny na temat realizacji praktyk – to znaczy spójności programu praktyk, terminu ich realizacji i doboru miejsc z określonymi dla tych praktyk efektami kształcenia a także oceny, czy system kontroli i zaliczania praktyk uwzględnia możliwość nabycia przez studenta umiejętności praktycznych. Fakt istnienia Regulaminu praktyk zasługuje na pozytywną ocenę.

Z informacji uzyskanych na spotkaniu z opiekunem praktyk wynika, że studenci mają odbywać praktyki przygotowujące do wykonywania określonych zawodów oraz nabywania doświadczenia w realizacji obowiązków zawodowych w wybranych instytucjach publicznych, agencjach, fundacjach i stowarzyszeniach, instytucjach kultury oraz różnego rodzaju przedsiębiorstwach, z którymi Wydział nawiązał współpracę (lub z którymi jest w trakcie negocjacji). Praktyki będą realizowane oraz nadzorowane przez powołanego w tym celu opiekuna praktyk.

Nadzór nad studentem ze strony instytucji, w której realizowana jest praktyka, sprawować będzie wyznaczony pracownik danej instytucji, który zapewni studentowi odpowiednie miejsce pracy, zaznajamia z obowiązującymi przepisami oraz wyznaczy zadania do realizacji.

Opiekun praktyk zaliczy praktyki w indeksie i karcie okresowej studenta na podstawie prawidłowo wypełnionej Karty Zaliczenia Praktyki. Karta powinna zawierać: oświadczenie studenta o zapoznaniu się z Regulaminem Praktyk oraz przepisami obowiązującymi w Zakładzie Pracy; sporządzone przez studenta sprawozdanie z przebiegu praktyk; wpis pracownika instytucji pełniącego nadzór nad studentem, poświadczający zrealizowanie praktyki przez studenta.

System organizacji praktyk przewiduje dwie drogi realizacji praktyk: w formie ciągłej, trwającej jeden miesiąc (od 3 do 4 dni praktyk w tygodniu) lub w okresie półrocznym (1 do 2 dni praktyk w tygodniu), w szczególności przy realizowaniu długotrwałych projektów.

Na Wydziale prowadzone są działania, które pozwolą na wsparcie studentów w doborze miejsc praktyk, w szczególności zwracając uwagę na ich adekwatność do kierunku studiów oraz opis sylwetki absolwenta kierunku studiów. W trakcie powstawania jest lista podmiotów, w których studenci mogą realizować praktyki. W tym celu zawierane są odpowiednie porozumienia z instytucjami, co pozwoli na sprawniejsze załatwienie wszystkich formalności związanych z organizacją praktyk oraz będzie stanowić podstawową bazę sprawdzonych podmiotów, w których studenci w sposób właściwy będą realizować odpowiednie efekty kształcenia.

Organizacja procesu kształcenia jest szczegółowo przedstawiona w części I.5, podpunkt B „Organizacja procesu kształcenia i uzasadnienie przyjętych rozwiązań w kontekście realizacji zakładanych efektów kształcenia” Raportu samooceny a także w dokumencie „Rozwiązania

organizacyjne procesu kształcenia na Wydziale Filozofii i Socjologii” (Załącznik 13.2. Rozwiązania organizacyjne procesu kształcenia”).

Zespół Oceniający pozytywnie ocenił organizację procesu kształcenia z racji przyjętych tam rozwiązań, a w szczególności z racji kompleksowego opracowania zagadnień związanych z organizacją procesu kształcenia. Przyjęte rozwiązania i regulacje organizujące proces kształcenia są prawidłowe i winny sprzyjać osiągnięciu zakładanych efektów kształcenia (a także wskazanego w powyższym kontekście celu procesu kształcenia, jakim miałyby być „zapewnienie uzyskania kierunkowych efektów kształcenia określonych [Uchwałą Senatu UMCS \[Załącznik 8.1\]](#) [\[Załącznik 8.2\]](#)”). Dokonanie pełnej oceny nie jest jednak możliwe z tego to powodu, że nie dobiegł jeszcze do końca pełny pierwszy cykl kształcenia (w formie kształcenia na dwu specjalnościach) – niedokończony jest tok studiów II stopnia.

Podczas spotkania z ZO studenci pozytywnie ocenili program kształcenia. Studenci są świadomi, jaką wiedzę, umiejętności i kompetencje społeczne powinni posiadać po ukończeniu ocenianego kierunku studiów, jak również aktualnych wymagań oraz realiów rynku pracy. Studenci pozytywnie oceniają liczbę godzin przypisaną poszczególnym przedmiotom, organizację procesu kształcenia oraz formy prowadzenia zajęć.

Różnorodne formy indywidualizacji procesu kształcenia i rozwiązania umożliwiające indywidualizację kształcenia zostały szeroko przedstawione w raporcie samooceny (w części I.5, podpunkt C: „Rozwiązania w zakresie indywidualizacji procesu kształcenia, w tym kształcenia studentów niepełnosprawnych” oraz podpunkt D: „Opis systemu opieki naukowej, dydaktycznej i materialnej, w tym działania wspierające mobilność studentów”), jak też w dokumencie „Indywidualizacja kształcenia na Wydziale Filozofii i Socjologii” (Załącznik 13.13); ważną formą indywidualizacji studiów jest też możliwość skorzystania z Indywidualnego Planu Studiów i Programu Kształcenia (IPSiPK) (<http://phavi.umcs.pl/at/attachments/2014/0829/123340-65-uchwala-rw-fis-przepisy-wykonawcze-do-regulaminu-studiow-2.pdf>). Możliwość indywidualizacji kształcenia dana jest również studentom niepełnosprawnym, którzy mogą korzystać z dodatkowych form opieki dydaktycznej, jak też z różnych form wsparcia organizowanych w ramach działalności uczelnianego Zespołu ds. Studentów Niepełnosprawnych.

Zgodnie z *Regulaminem Studiów*, studenci mają możliwość studiować według indywidualnego planu studiów i programu kształcenia (IPSiPK), który umożliwia rozszerzenie oferty dydaktycznej o zajęcia, które nie są realizowane na macierzystym kierunku. Indywidualny plan studiów i program kształcenia obejmuje wszystkie zajęcia obligatoryjne realizowane na kierunku macierzystym oraz zajęcia, które są wybierane w ramach bloków zajęć do wyboru, specjalności lub specjalizacji a także dodatkowe wybrane zajęcia, zgodne z profilem zainteresowań studenta, które są realizowane na innych kierunkach. Student może ubiegać się o taką formę indywidualizacji od II roku studiów pierwszego stopnia lub od drugiego semestru I roku studiów drugiego stopnia.

Warunkiem ubiegania się o studiowanie według IPSiPK jest złożenie przez studenta do dziekana Wydziału Filozofii i Socjologii, przed rozpoczęciem roku lub semestru studiów, wniosku wraz z potwierdzoną przez dziekanat średnią ocen z dotychczasowego okresu studiów. Minimalna średnia ocen z dotychczasowego okresu studiów uprawniająca do

ubiegania się o IPSiPK wynosi 4,5. W odpowiednio uzasadnionych przypadkach może zostać uwzględniona niższa średnia, wtedy pod uwagę brane są szczególne osiągnięcia naukowe studenta. Do podania powinna być dołączona wyrażona na piśmie zgoda pracownika naukowego na podjęcie obowiązków wynikających z pełnienia funkcji Opiekuna, w szczególności opracowania wykazu dodatkowych efektów kształcenia oraz indywidualnego planu studiów.

Wniosek o indywidualny plan studiów i program kształcenia jest zatwierdzany przez Radę Wydziału, jednocześnie powoływany jest opiekun naukowy. Student może ubiegać się o przyznanie rocznego systemu zaliczania indywidualnego programu kształcenia. Indywidualna organizacja studiów (IOS) pozwala na ustalenie indywidualnych terminów i sposobów realizacji obowiązków wynikających z planu studiów i programu kształcenia. Zgoda na indywidualną organizację studiów może zostać wyrażona w odniesieniu do osób: studiujących na co najmniej dwóch kierunkach, odbywających część studiów poza Uniwersytetem, wychowujących dzieci, niepełnosprawnych, korzystających z urlopu ze względów zdrowotnych, szczególnie zaangażowanych w działalność na rzecz środowiska akademickiego lub w innych uzasadnionych przypadkach.

Indywidualna organizacja studiów jest przyznawana na podstawie właściwie złożonego podania w terminie do 31 października (IOS na semestr zimowy lub na cały rok akademicki) albo do miesiąca po rozpoczęciu semestru letniego (IOS na semestr letni). Po upływie tych terminów prodziekan może wyrazić zgodę na indywidualną organizację studiów tylko w uzasadnionych przypadkach losowych. Do podania należy dołączyć: dokumentację potwierdzającą przyczyny ubiegania się o IOS oraz wykaz osób prowadzących przedmioty, które są przewidziane w planie studiów na dany semestr lub rok. Zgoda na indywidualną formę zaliczeń i ich termin wyrażona przez nauczycieli akademickich poprzez złożenie podpisu jest obligatoryjnym warunkiem uzyskania indywidualnej organizacji studiów. Ponadto przy udzielaniu IOS wymagana jest minimalna średnia ocen z toku studiów, która powinna wynosić co najmniej 4,0. Wymóg ten nie dotyczy osób ubiegających się o taką formę indywidualizacji z powodu przyczyn losowych.

Studenci obecni na spotkaniu z ZO deklarowali, iż formy indywidualizacji procesu kształcenia są im znane i częściowo w pojedynczych przypadkach z takiej możliwości korzystają, w szczególności w przypadku studiowania drugiego lub kolejnego kierunku studiów oraz przy podejmowaniu pracy zawodowej. W przypadku indywidualizacji planu studiów i programu kształcenia nie jest ona konieczna, ponieważ program i plan studiów jest dla nich odpowiedni i nie stwarza potrzeby zmian. Studenci zaznaczyli również, że uzyskanie indywidualnej organizacji studiów jest częściowo zbędne, ponieważ w większości przypadków są w stanie jednostkowo ustalić z wykładowcami terminy realizacji obowiązków dydaktycznych, a obecny program oraz stosunkowo niewysoka liczba studentów sprzyja indywidualnej nauce w myśl reguły mistrz-uczeń.

W ocenie Zespołu stworzone na Uczelni i na Wydziale możliwości indywidualizacji procesu kształcenia studentów wybitnie uzdolnionych tudzież studentów niepełnosprawnych należy ocenić bardzo wysoko. Skala stwarzanych możliwości – zarówno prowadzenia zajęć w małych grupach bądź wysoce zindywidualizowanych, możliwości wyjazdów i wymiany oraz

proporcje liczby studentów do liczby pracowników – jest bardzo duża i stwarza wyjątkowo dogodne warunki do indywidualizacji kształcenia.

2) Zakładane efekty kształcenia, treści programowe, formy zajęć oraz stosowane metody dydaktyczne tworzą spójną całość.

Opracowane są kierunkowe efekty kształcenia a w wypadku każdego z modułów opracowane są efekty modułowe oraz podane treści kształcenia. W sylabusach podane też są metody kształcenia; są to przede wszystkim takie metody, jak ćwiczenia przedmiotowe, dyskusja dydaktyczna, klasyczna metoda problemowa, wykład konwersatoryjny, dyskusja dydaktyczna, wykład problemowy, wykład informacyjny itd. Do osiągnięcia niektórych efektów wskazanych w sylabusach – w szczególności chodzi o efekty z grupy „kompetencje społeczne” – potrzebne byłby lepszy opis form kształcenia uwzględniający ich specyfikę, nie tak schematyczny, jak w sylabusach. Można także rozważyć „uwolnienie” niektórych przedmiotów od takich efektów. Jednak w opinii Zespołu zakładane efekty kształcenia, treści programowe, formy i metody dydaktyczne tworzą spójną całość.

W trakcie poprzedniej oceny nie zostały sformułowane wskazania odnoszące się pośrednio do niniejszego punktu raportu.

Ocena końcowa 3 kryterium ogólnego: w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

3.1. Program studiów realizowany na ocenianym kierunku umożliwia osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia. Zastosowanie punktacji ECTS jest poprawne. Zaplanowane praktyki pozwolą na uzupełnienie kompetencji praktycznych w przewidzianym. Na wyróżnienie zasługuje system indywidualizacji kształcenia. Studenci, posiadają wiedzę na temat systemu punktów ECTS oraz możliwości jakie ten system stwarza, w tym w kwestii indywidualizacji.

3.2. Zakładane efekty kształcenia, treści programowe, formy i metody dydaktyczne tworzą spójną całość. Niewielkich korekt wymaga opis metod kształcenia zapewniający uzyskanie efektów właściwych dla kompetencji społecznych.

4. Liczba i jakość kadry dydaktycznej a możliwość zagwarantowania realizacji celów edukacyjnych programu studiów

1) Liczba pracowników naukowo-dydaktycznych i struktura ich kwalifikacji umożliwiają osiągnięcie założonych celów kształcenia i efektów realizacji danego programu,

Instytut Filozofii jako podmiot prowadzący kierunek zatrudnia 49 pracowników, w tym 4 profesorów tytularnych, 25 doktorów habilitowanych i 20 doktorów (ponadto Wydział skierował 3 wnioski o nadanie tytułu naukowego profesora do Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułów). Strukturę Instytutu tworzy 11 wyspecjalizowanych zakładów naukowo-dydaktycznych, których problematyka badawcza jest adekwatna do programu studiów, a ponadto wykracza w sferę kognitywistyki, kulturoznawstwa i religioznawstwa. Dokładniej: wśród prowadzących zajęcia na kierunku filozofia na studiach I stopnia 25 pracowników reprezentuje obszar nauk humanistycznych i dyscyplinę Filozofia (1 profesor, 12 doktorów habilitowanych i 12 doktorów) zaś 10 innych pracowników legitymuje się kompetencjami z obszaru nauk społecznych, z tym, że 6 reprezentuje dyscyplinę nauki o poznaniu i komunikacji społecznej (1 profesor, 3 doktorów habilitowanych i 2 doktorów) a 4 dyscyplinę socjologia (4 doktorów i 1 magister). Kompetencje naukowe i dydaktyczne kadry Instytutu wspierają ponadto w różnym stopniu prowadzenie 5 pokrewnych kierunków na Wydziale (m. in. Europeistyka, Kognitywistyka, Kreatywność społeczna). Tylko część kadry zaangażowana jest do tworzenia minimum kadrowego lub do prowadzenia zajęć kierunku Filozofia. Potencjał kadrowy znacznie przekracza potrzeby prowadzenia kierunku, co sprzyja przesuwaniu pracowników do wyznaczonych zadań dydaktycznych na innych kierunkach. Dużej liczbie pracowników naukowych odpowiada niewielka liczba studentów kierunku na I stopniu studiów.

Zatem, w opinii Zespołu Oceniającego, liczba i kwalifikacje kadry na kierunku filozofia w pełni umożliwiają osiągnięcie celów kształcenia zamierzonych dla niego. Liczny i aktywny naukowo zespół pracowników Instytutu Filozofii ma duże możliwości realizowania zajęć głównego kierunku, czyli filozofii, spośród innych pokrewnych względem niego. Kwalifikacje zespołu są zróżnicowane i odpowiadają wszystkim kanonicznym działom filozofii, oraz specjalnościom stanowiącym podstawę dla zajęć specjalistycznych i fakultatywnych. Nie ma wątpliwości, że potencjał kadrowy Instytutu Filozofii jest w stanie sprostać wymogom programowym i założonym efektom kształcenia.

- **(Załącznik nr 5 Nauczyciele akademicy realizujący zajęcia dydaktyczne na ocenianym kierunku studiów, w tym stanowiący minimum kadrowe. Cz. I. Nauczyciele akademicy stanowiący minimum kadrowe. Cz. II. Pozostali nauczyciele akademicy);**

2) dorobek naukowy i kwalifikacje dydaktyczne kadry, zwłaszcza tworzącej minimum kadrowe, są adekwatne do realizowanego programu i zakładanych efektów kształcenia; na kierunkach o profilu praktycznym w procesie kształcenia uczestniczą nauczyciele z doświadczeniem praktycznym, związanym z danym kierunkiem studiów,

Zgodnie z wymaganiem **§ 12 ust. 1** rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 5 października 2011 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. Nr 243, poz. 1445 z późn. zm.), *„Nauczyciel akademicki może być zaliczony do minimum kadrowego określonego kierunku studiów o profilu ogólnoakademickim, jeżeli posiada dorobek w obszarze wiedzy, odpowiadającym obszarowi kształcenia, wskazanemu dla tego kierunku studiów, w zakresie jednej z dyscyplin naukowych lub artystycznych, do których odnoszą się efekty kształcenia dla tego kierunku.”*

Zgodnie z **§ 14 ust. 1** powyższego rozporządzenia, tj.: *„Minimum kadrowe dla studiów pierwszego stopnia na określonym kierunku studiów stanowi, co najmniej, trzech samodzielnych nauczycieli akademickich oraz co najmniej sześciu nauczycieli akademickich posiadających stopień naukowy doktora.*

Zostały spełnione wymagania **§ 13 pkt. 1** wyżej wspomnianego rozporządzenia, tj.: *„Do minimum kadrowego, są wliczani nauczyciele akademicy zatrudnieni w uczelni na podstawie mianowania albo umowy o pracę, w pełnym wymiarze czasu pracy, nie krócej niż od początku semestru studiów.”* oraz wymagania **§ 13 pkt. 2** wyżej wspomnianego rozporządzenia, tj.: *„Do minimum kadrowego, są wliczani nauczyciele akademicy zatrudnieni w uczelni na podstawie mianowania albo umowy o pracę, w pełnym wymiarze czasu pracy, nie krócej niż od początku semestru studiów, dla których uczelnia ta stanowi podstawowe miejsce pracy.”*, a także nauczyciele akademicy stanowiący minimum kadrowe spełniają wymóg **§ 13 pkt. 3**, tj.: *„Nauczyciel akademicki może być wliczony do minimum kadrowego w danym roku akademickim, jeżeli osobiście prowadzi na danym kierunku studiów zajęcia dydaktyczne w wymiarze, co najmniej 30 godzin zajęć dydaktycznych, w przypadku samodzielnych nauczycieli akademickich i co najmniej 60 godzin zajęć dydaktycznych, w przypadku nauczycieli akademickich posiadających stopień naukowy doktora lub tytuł zawodowy magistra”.*

Uczelnia stosuje wzór oświadczenia o wyrażeniu zgody na wliczenie do minimum kadrowego, który pozwala na stwierdzenie, iż wszystkie osoby zgłoszone do minimum kadrowego spełniają warunki określone w **art. 112a** ustawy z dn. 27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 2012 r., poz. 572 i 742).

W teczkach osobowych znajdują się dokumenty pozwalające na uznanie deklarowanych tytułów i stopni naukowych. Umowy o pracę zawierają wymagane prawem elementy.

Zespół Oceniający stwierdza, że wymagania formalne odnośnie minimum kadrowego ocenianego kierunku, określone w wyżej wymienionym rozporządzeniu, zostały spełnione.

Dorobek naukowy Instytutu Filozofii znajduje odzwierciedlenie w licznych publikacjach i zrealizowanych lub aktualnie wnioskowanych awansach naukowych. W szczególności każdy z 9 pracowników zgłoszonych do minimum kadrowego kierunku posiada bogaty dorobek naukowy odpowiadający programowi studiów I stopnia na kierunku filozofia. Minimum to stanowi 2 profesorów tytularnych i 7 doktorów habilitowanych, przy czym z obszaru nauk humanistycznych w zakresie dyscyplina Filozofia do minimum zaliczanych 7 pracowników (1 profesor i 6 doktorów habilitowanych) a z obszaru nauk społecznych z zakresu dyscypliny Nauki o poznaniu i komunikacji społecznej 2 pracowników (1 profesor i 1 doktor habilitowany). W okresie ostatnich pięciu lat wszyscy pracownicy zgromadzili liczący się ilościowo i jakościowo dorobek naukowy, publikowanym w postaci książek, redakcji monografii, artykułów, haseł do encyklopedii filozoficznych, biorąc też udział w

konferencjach naukowych ogólnopolskich i międzynarodowych. Nie brakuje publikacji w językach obcych. Zainteresowania badawcze pracowników stanowiących minimum realizowane są w szczególności w obszarze logiki, ontologii, epistemologii, filozofii umysłu, aksjologii, etyki, estetyki, historii filozofii średniowiecznej, nowożytnej i współczesnej, obejmującej także filozofię polską w szerokim zakresie problemowym. Proces dydaktyczny wspomagają nieujęci w minimum pracownicy, posiadający kwalifikacje i dorobek w zakresie filozofii starożytnej, filozofii religii i przedmiotów fakultatywnych. Zajęcia na kierunku prowadzą doświadczeni nauczyciele akademicki. Zainteresowania i dorobek badawczy kadry prowadzącej zajęcia w zakresie nowej specjalności Doradztwo i komunikacja w biznesie opiera na filozofii języka, filozofii kultury, aksjologii i etyce, które są również silną stroną kompetencji naukowych kadry Instytutu Filozofii. Zespół Oceniający uznaje, że kryterium dotyczące kwalifikacji i dorobku kadry nauczającej na kierunku jest spełnione w stopniu wyróżniającym, co oznacza bardzo wysokie kompetencje kadry prowadzącej zajęcia, doświadczenie sprzyjające kształceniu wiedzy teoretycznej i dostarczające podstaw do kształtowania umiejętności i postaw – kompetencji społecznych.

W celu oceny stabilności minimum kadrowego ocenianego kierunku studiów dokonano analizy zaliczenia do tego minimum nauczycieli akademickich zatrudnionych w roku akademickim: 2011/2012, 2012/2013 i 2013/2014. Nieprzerwanie przez powyżej wskazane lata akademickie w grupie dziewięciu samodzielnych nauczycieli akademickich cztery osoby są zatrudnione i zaliczone do minimum kadrowego ocenianego kierunku studiów. Na podstawie powyższych informacji stwierdzono, iż kadra ocenianego kierunku studiów jest zmienna, choć w żadnym momencie nie zagraża to ilościowemu kryterium wypełnienia minimum kadrowego. Zmienność minimum kadrowego wynika z tworzenia lub wspomagania nowych specjalności oraz tworzenia nowych kierunków. Tworzenie nowych kierunków było zalecane w raporcie z poprzedniej wizytacji programowej PKA, jako rozwiązanie problemu nadmiaru kadry filozoficznej. Wspomniane zmiany powodują przy tym wzrost kompetencji kadry prowadzącej zajęcia na kierunku, bowiem minimum tworzą aktualnie najbardziej wykształceni, aktywni naukowo i doświadczeni pracownicy.

Zespół Oceniający uznaje, że stabilność minimum kadrowego jest całkowicie wystarczająca, zaś fakt dostrzeżony przez badania formalno-prawne, iż tylko 4 osoby w ciągu ostatnich trzech lat uczestniczyło nieprzerwanie w minimum kadrowym kierunku na I stopniu studiów filozoficznych, nie oznacza, że to minimum jest zagrożone. Przeciwnie, to minimum było w niektórych przypadkach doskonalone. Zespół postuluje jednak, aby jednostka starała się ustabilizować osiągnięte minimum, ze względu na jego skład i doświadczenie kumulowane w prowadzeniu kierunku.

Stosunek liczby nauczycieli akademickich stanowiących minimum kadrowe do liczby studentów kierunku spełnia warunki określone w **art. 112a** ustawy z dn. 27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 2012 r. poz. 572, z późn. zm.). i wynosi około 1: 6 przy wymaganym 1:160. LICZBA STUDENTÓW – 51. Zatem kryterium dotyczące relacji liczby studentów do nauczycieli jest spełnione wyróżniająco i sprzyja indywidualizacji procesu dydaktycznego oraz nawiązywaniu relacji mistrz – uczeń w stopniu najwyższym.

Przydział zajęć dydaktycznych związany jest silnie ze specjalnością naukowo-dydaktyczną zakładów i badaniami prowadzonymi w nich przez poszczególnych pracowników. Zajęcia z

przedmiotów podstawowych prowadzone są przez osoby wiodące w danym przedmiocie, zajęcia specjalistyczne i fakultatywne przydzielane są pracownikom zgodnie z ich aktualnymi zainteresowaniami i badaniami naukowymi. W trakcie lektury dokumentacji oraz rozmów i hospitacji nie stwierdzono nieprawidłowego przydziału zajęć. W zajęciach specjalistycznych uczestniczą głównie pracownicy Instytutu Filozofii, których zainteresowania i dorobek wykraczają w poza obszar nauk humanistycznych w stronę także nauk społecznych.

Zespół Oceniający stwierdza, że kryterium dotyczące właściwej merytorycznej obsady zajęć jest spełnione – przydział zajęć jest zgodny z kompetencjami pracowników je prowadzących. ale W trakcie hospitacji zajęć stwierdzono jeden przypadek wątpliwy, wskazujący, że otwarcie na specjalistów z obszaru nauk społecznych byłoby pożądane dla specjalności doradztwo i komunikacja w biznesie.

- **Załącznik nr 6 - Informacja o hospitowanych zajęciach i ich ocena;**

Przeprowadzono 8 hospitacji zajęć u 7 pracowników prowadzących zajęcia na wszystkich latach studiów na kierunku filozofia (profil ogólnoakademicki, Filozofia teoretyczna i specjalność Doradztwo i komunikacja w biznesie), na wykładach obligatoryjnych i fakultatywnych, a także na konwersatoriach i seminariach, na zajęciach z przedmiotów o charakterze kanonicznym i specjalistycznym. W wykładach uczestniczyło niewielu studentów (najwięcej 13). Proporcje zapisanych do obecnych nie zawsze były do ustalenia, niepokojąco przedstawiał się tylko przypadek, wykład i konwersatorium z przedmiotu Media w społeczeństwie informacyjnym, gdzie na 9 zapisanych uczestniczyło w wykładzie 4 studentów, a w konwersatorium 2. Zgodnym zdaniem hospitujących wykład i konwersatorium nie były prowadzone w sposób wskazujący na wysoki poziom kompetencji i interaktywności. Zajęcia odbywały się punktualnie, w wyznaczonych salach lub gabinetach seminaryjnych, użycie ze środków audiowizualnych na wykładach odnotowano tylko na wykładzie z filozofii starożytnej, na dwu innych wykładach sprzęt był dostępny, ale nie użyto go. Relacja zajęć hospitowanych do sylabusu też okazała się zróżnicowana; były zajęcia jednoznacznie dające się zidentyfikować z treściami sylabusu i takie, gdzie było to trudno osiągnąć, a także zajęcia, dla których trudno było znaleźć sylabus. Wynika z tego, że praca na projektowaniu studiów i poszczególnych zajęć to jedno, a realizacja zajęć toczy się w sposób mało planowy (zaprogramowany). Interaktywność studentów na zajęciach też jest różna; na seminariach przedstawia się to najlepiej (to III rok studiów), na konwersatoriach różnie (w jednym omówionym już przypadku były problemy z merytorycznym porozumieniem prowadzącego się ze studentami). To tylko wycinek procesu dydaktycznego, ale można wyciągnąć wniosek, że zajęcia kanoniczne prowadzone są na wysokim poziomie i zmierzają w stronę założonych efektów kształcenia, że słabiej prezentują się hospitowane zajęcia fakultatywne i specjalistyczne, więcej można by wymagać od prowadzących (interaktywna komunikacja, porozumienie, użycie środków technicznych). Największą interaktywnością i frekwencją cieszyły się zajęcia seminaryjne dla III roku studiów i to jest bardzo dobry znak jakości.

3) *jednostka prowadzi politykę kadrową sprzyjającą podnoszeniu kwalifikacji i zapewnia pracownikom warunki rozwoju naukowego i dydaktycznego, w tym także przez wymianę z uczelniami i jednostkami naukowo-badawczymi w kraju i za granicą.*

Jednostka, posiadająca w zakresie filozofii pełne uprawnienia akademickie, dysponuje nadmiarem kadry naukowo-dydaktycznej w stosunku do aktualnego zainteresowania studiami filozoficznymi, tworzone są więc nowe specjalności, dla prowadzenia których kompetencje kadry są wykorzystywane. Pogłębieniu specjalistycznych kompetencji sprzyja polityka naukowa i kadrowa, za którą odpowiada dziekan we współpracy z dyrektorem Instytutu. Podstawy prowadzonej polityki kadrowej zostały opisane w Uchwale Nr 152 /2013 Rady Wydziału Filozofii i Socjologii UMCS. Główne zasady polityki kadrowej zawierają troskę o zapewnienie minimum kadrowego, powierzanie prowadzenia prac dyplomowych pracownikom z tytułem naukowym i stopniem doktora habilitowanego, przeprowadzanie ocen okresowych (co dwa lata), uwzględniających osiągnięcia naukowe, dydaktyczne i organizacyjne pracownika, wykorzystanie w ocenach okresowych pracowników informacji zawartych w anonimowych ankietach ewaluacyjnych. Władze Wydziału reagują na informacje ewaluacyjne, bo z uzyskanych informacji wynika, że dokonywano zmian w obsadzie zajęć uwzględniając wyniki oceny okresowej i w tym ankietyzacji. Z analizy hospitacji i wglądu do wyników ankietyzacji wynika, że obok wysokich ocen zdarzają się słabsze, a zatem występują jeszcze słabsze ogniwa procesu dydaktycznego, zwłaszcza na specjalizacji. Rozbudowa specjalizacji, które mają charakter międzyobszarowy i interdyscyplinarny, stanowi więc problem, którego władze Wydziału są świadome. Wiele specjalności pobudza rozwój specjalizacji pracowników, o czym świadczą awanse naukowe i badania na styku z kognitywistyką i w zakresie etyki praktycznej oraz komunikacji. Władze Wydziału wspierają ten proces. Z protokołu sprawozdawczego z prac Wydziałowej Komisji ds. Oceny Nauczycieli Akademickich z 2014 roku wynika, że z grona 24 doktorów habilitowanych 22 uzyskały ocenę pozytywną, 1 pozytywną z uwagami dotyczącymi słabej oceny dydaktyki i 1 negatywną (brak aktywności naukowej). W grupie 18 doktorów wszyscy otrzymali ocenę pozytywną. W okresie ostatnich pięciu lat zatrudniono w Instytucie 5 młodych naukowców ze stopniem doktora.

W opinii Zespołu kryterium dotyczące doboru i weryfikacji nauczycieli akademickich jest spełnione. Liczna kadrowo Jednostka prowadząca studia przechodzi okres porządkowania polityki kadrowej w związku z koniecznością dostosowania oferty edukacyjnej do zmniejszenia zainteresowania studiami filozoficznymi, rozwijając kształcenie w specjalnościach międzyobszarowych. Wiele w przedmiocie dopasowania rozwoju kadry do nowej sytuacji już uczyniono, ale jeszcze nie został on w pełni zakończony. Zespół zaleca objęcie szczególną uwagę (hospitacje pracownicze) zajęcia, na których słabnie frekwencja i o obniżonych ocenach w ewaluacji studenckiej.

Na Wydziale posiadającym kategorię ewaluacyjną „B” działa system wspierania rozwoju kadry naukowo-dydaktycznej. W latach 2009-2014 wypromowano dla własnych potrzeb rozwojowych 7 doktorów i 11 doktorów habilitowanych. Pewien zastój dotyczył wniosków o tytuł profesora, ale w 2014 roku wyszły z Wydziału 3 wnioski. W roku 2014 w Uniwersytecie pilotażowo wprowadzono system projakościowy, polegający na przyznawaniu rocznych dodatków pieniężnych dla pracowników naukowo-dydaktycznych, którzy w minionym okresie zdobyli największą, zgodną z wykazem ministerialnym, liczbę punktów za publikacje, przy uwzględnieniu monografii oraz artykułów, które według ministerialnych list czasopism uzyskały 5 lub więcej punktów. Pracownicy mają możliwość i korzystają z urlopów naukowych, stypendiów, staży krajowych i zagranicznych, wymiany międzynarodowej, a w uzasadnionych wypadkach odciążenia od obowiązków organizacyjno-administracyjnych.

Zespół Oceniający uznaje, że system wsparcia dla rozwoju pracowników przynosi owoce, o czym świadczą awanse naukowe i adaptacja wielu pracowników do specjalizowania się i prowadzenia dobrej, interaktywnej, atrakcyjnej dydaktyki.

W trakcie spotkania Zespołu Oceniającego z pracownikami wywiązała się bardzo ożywiona dyskusja, której przedmiotem był problem koncepcji studiów w perspektywie radzenia sobie przez środowisko z obniżeniem ilości kandydatów na studia filozoficzne, a także określenia swej tożsamości naukowej na mapie filozoficznej Polski. Pracownicy skupili się na adaptacji oferty dydaktycznej do nowej sytuacji demograficznej i adaptacji swej pracy do wymogów KRRK i tu trzeba było wyjaśnić nieporozumienia. Narzekano na biurokratyzację dydaktyki. Swoją tożsamość lokalizowano w sferze szeroko rozumianego racjonalizmu, którego źródła tworzyli profesorowie N. Łubnicki, L. Koj, Z. Cackowski, a za drugi fundament tradycji uznano aksjologiczno-społeczny, którego fundament tworzyli nestorzy filozofii lubelskiej - profesorowe S. Jedynak, B. Dziemidok. Oba te nurty mają się dzisiaj dobrze, są rozpoznawalne. Wskazywano, że świadczy o tym międzynarodowa i krajowa pozycja niektórych pracowników, a w sferze aksjologii grupa aksjologów, etyków. Trudna sytuacja kierunku filozofii teoretycznej stanowi zmartwienie pracowników, ale bronili się tym, że uruchamiają nowe kierunki, np. Kreatywność społeczną, która czerpiąc z tradycji filozoficznych jest zarazem popularna wśród kandydatów na studia. Dobrze się ma Kognitywistyka.

W trakcie poprzedniej oceny zostały sformułowane wskazania odnoszące się pośrednio do niniejszego punktu raportu, a mianowicie:

- Postulowano uzupełnienie wewnętrznego systemu jakości kształcenia o „Arkusze oceny pracownika dydaktycznego i naukowego”.
- Zwiększenie liczby i regularności publikacji pracowników.

Na podstawie przeglądu dokumentacji kierunku i rozmów z kadra kierowniczą i pracownikami Zespół Oceniający stwierdza, że zalecenia te zostały w dostatecznym stopniu wypełnione.

Ocena końcowa 4 kryterium ogólnego: w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

- 1) Liczba i struktura kwalifikacji pracowników Naukowych Instytutu Filozofii w pełni odpowiada potrzebom dydaktyki na kierunku filozofia, gwarantując realizację koncepcji programu studiów i osiągnięcie założonych efektów kształcenia. Kompetencje licznej kadry są zróżnicowane i oscylują ku specjalizowaniu się na potrzeby specjalności wewnątrz kierunku filozofia, jak w sferze międzyobszarowej, gdzie powstają i rozwijane są z powodzeniem nowe kierunki studiów (Europeistyka, Kognitywistyka, Kreatywność społeczna).
- 2) Wymagania formalno – prawne rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 5 października 2011 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. Nr 243, poz.1445 z późn zm.). dotyczące minimum kadrowego zostały spełnione. Minimum kadrowe skonstruowane jest wyróżniająco, z samodzielnych i najwyższej kwalifikowanych pracowników. Stabilność minimum kadrowego odzwierciedla zmiany w rozwoju dydaktycznym jednostki – choć

jest ono zmienne, jednak w żadnym razie nie zagraża niewypełnieniem warunków prowadzenia kierunku. Relacja liczby studentów zaliczanych do minimum do liczby pracowników jest, wskutek sytuacji demograficznej, niezwykle korzystna dla indywidualizacji procesu dydaktycznego. Obsada zajęć jest adekwatna do programu studiów i założonych efektów kształcenia.

- 3)** Polityka kadrowa prowadzona jest przez dziekana i dyrekcję Instytutu prawidłowo. Jej zasady są jasno określone, zgodne z prawem. W przeprowadzanych co dwa lata ocenach okresowych pracowników uwzględnia się ich dorobek naukowy, dydaktykę i działalność organizacyjną, a także ewaluację zajęć przez studentów. Oceny te wpływają na decyzje kadrowe (nie przedłużenie zatrudnienia, zmiana stanowiska na niższe). W jednostce działa zainstalowany na całej uczelni system wsparcia rozwoju młodej kadry i aktywnych naukowo pracowników. Działania te przyczyniają się do realizacji koncepcji utrzymania i rozwoju kierunku i osiągnięcia założonych efektów kształcenia. Potencjał naukowy Instytutu stwarza po temu możliwości.

5. Infrastruktura dydaktyczna i naukowa, którą dysponuje jednostka a możliwość realizacji zakładanych efektów kształcenia oraz prowadzonych badań naukowych

Uczelnia zapewnia bazę materialną, niezbędną do osiągnięcia końcowych efektów kształcenia na ocenianym kierunku studiów, a także uwzględniająca potrzeby osób niepełnosprawnych.

W ciągu ostatnich pięciu lat budynek Wydziału przeszedł gruntowny remont modernizacyjny, którego efektem jest znaczny przyrost przestrzeni naukowo-dydaktycznej i jej modernizacja. Do dyspozycji Instytutu Filozofii jest 6 sal: Aula na 240 osób (obecnie w przebudowie) i 5 mniejszych sal na 24-48 osób. Te ostatnie wyposażone są w komputery z dostępem do internetu i projektory multimedialne. Do dyspozycji studentów dostępna jedna z dwu doskonale wyposażonych sal komputerowych z dostępem do baz bibliotecznych. W budynku działa sieć Eduroam i szereg innych udogodnień technicznych (np. kserokopiarki, skanery, drukarki). Pracownicy mają do dyspozycji 40 gabinetów, w których mogą być prowadzone seminaria i konsultacje. W budynku funkcjonuje Biblioteka Instytutu Filozofii z zasobami przekraczającym 26 tys. woluminów książek, bez mała 3 tys. czasopism krajowych i zagranicznych. Zbiory te są uzupełniane na bieżąco w ramach możliwości finansowych i zakupów z grantów pracowników. W Bibliotece dostępne są 3 stanowiska komputerowe, ale studenci po zalogowaniu się mogą za pośrednictwem serwera pracowni komputerowej korzystać z szerokiego dostępu do bogatych wirtualnych zasobów bibliotecznych, wykupionych przez Uczelnię i Wydział. Listę dostępu do baz bibliotecznych otwiera Wirtualna Biblioteka Nauki.

W opinii studentów infrastruktura, którą dysponuje Wydział Filozofii i Socjologii, w pełni zapewnia prawidłową realizację procesu dydaktycznego oraz pozwala na osiągnięcie deklarowanych efektów kształcenia. Wprawdzie wśród zgłaszanych przez studentów opinii pojawiały się zastrzeżenia odnośnie do liczby pomieszczeń dydaktycznych, która ich zdaniem jest niewystarczająca, co w konsekwencji powoduje, że plan zajęć ma „okienka”, zaś niektóre zajęcia odbywają się w gabinetach wykładowców. Jednakże przy małych grupach studenckich nie stwarza to dyskomfortu zajęć i nie obniża zdecydowanie pozytywnej opinii o infrastrukturze dydaktycznej.

Zdaniem studentów obecnych na spotkaniu z ZO, sale dydaktyczne są właściwie wyposażone w niezbędny sprzęt. Wszystkie mają dostęp do Internetu i wyekwipowane są w stacjonarne zestawy komputerowe oraz wysokiej klasy rzutniki, co w opinii studentów pozytywnie wpływa na jakość realizacji procesu kształcenia. Dodatkowo dwie sale dydaktyczne wyposażone są w rzutniki, z których można korzystać przy użyciu komputerów przenośnych. Ponadto, nauczyciele akademicy mogą korzystać z przenośnych rzutników.

Na Wydziale, na którym prowadzony jest kierunek filozofia, funkcjonuje specjalistyczna pracownia językowa przystosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, zaopatrzona w pięć komputerów z dostępem do Internetu, projektor oraz tablicę multimedialną. W opinii studentów sale wykładowe, ćwiczeniowe oraz seminaryjne dostosowane są do liczebności

grup studenckich, co pozwala na osiągnięcie deklarowanych w programie efektów kształcenia.

Podczas spotkania z ZO studenci wyrazili ogólnie pozytywną opinię na temat bazy dydaktycznej, z której korzystają w czasie procesu kształcenia, oceniając ją jako funkcjonalną i estetyczną. Z uzyskanych informacji wynika, że mają zapewniony dostęp do infrastruktury również poza czasem zajęć. Zgodnie z opinią studentów obecnych na spotkaniu z ZO, ilość miejsc, w których mogą spędzić czas pomiędzy zajęciami jest wystarczająca. W budynku wydziałowym znajduje się kawiarenka studencka, która w opinii studentów jest dla nich dużym udogodnieniem. Dodatkowo studenci mogą korzystać z odpłatnych punktów kserograficznych zlokalizowanych w budynku Wydziału Filozofii i Socjologii oraz jego otoczeniu.

Studenci mają pełen dostęp do zasobów Biblioteki Instytutu Filozofii, ale także mogą korzystać ze zbiorów Biblioteki Głównej UMCS oraz bibliotek innych Wydziałów funkcjonujących na Uczelni. Dzięki indywidualnym kontom zakładanym na wydziałowym serwerze studenci mają dostęp do elektronicznych baz danych Biblioteki Głównej oraz do zasobów Wirtualnej Biblioteki Nauki. Dodatkowo w czasie wolnym od zajęć dydaktycznych studenci mogą korzystać ze stanowisk komputerowych znajdujących się w Bibliotece Głównej UMCS oraz w bibliotece instytutu. Zasoby bibliotek dostępne dla studentów, są w ich odczuciu wystarczające, aby osiągnąć końcowe efekty kształcenia, a wręcz stwarzają możliwość zgłębiania wiedzy i rozwijania naukowych zainteresowań we własnym zakresie. Księgozbiór dostępny w Bibliotece Instytutu w opinii studentów obecnych na spotkaniu z ZO zawiera niezbędną literaturę zalecaną w ramach kształcenia. Jak podkreślali, ich zdaniem biblioteka instytutowa jest dobrze wyposażona, ponadto mogą korzystać również ze zbiorów Biblioteki Głównej Uniwersytetu.

Zajęcia praktyczne (nauka języków) odbywają się w Centrum Nauczania i Certyfikacji Języków Obcych UMCS, jedynie nauka języka dla niewidomych prowadzona jest w specjalnej sali w Instytucie, dostępnej dla studentów niepełnosprawnych z całej Uczelni. Poziom zabezpieczenia infrastruktury nauczania języków dla osób niewidomych jest wyróżniający.

Przewidziane w semestrze piątym praktyki na specjalności Doradztwo komunikacja w biznesie będą odbywały się poza terenem Wydziału i nie ma jeszcze ustalonej listy instytucji, do których przypisani będą studenci. Praktyki te się jeszcze nie odbywają, ponieważ zgodnie z planem studiów i programem kształcenia, praktyki będą realizowane po raz pierwszy dopiero w semestrze letnim w roku akademickim 2014/2015. Zatem obecni na spotkaniu z ZO studenci nie byli w stanie ocenić bazy instytucji, w których prowadzone są zajęcia praktyczne oraz dokonać oceny prawidłowości doboru miejsc odbywania praktyk,

Analiza ZO dokonana podczas wizytacji pozwala stwierdzić, że cały budynek nie posiada w swojej konstrukcji barier architektonicznych i jest we właściwy sposób przystosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnością.

Władze wydziału podjęły właściwe działania zmierzające do tego, aby cała infrastruktura dydaktyczna nie posiadała w swojej konstrukcji barier architektonicznych. W budynku, w

którym prowadzone są zajęcia dydaktyczne, zostały wykonane działania, mające na celu całkowite przystosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych. Obecnie budynek jest wyposażony w windę osobową, przystosowaną również do potrzeb osób niewidomych oraz podjazd na zewnątrz (tzw. pochylnia dla wózków). Ponadto zastosowano specjalistyczny sprzęt – schodołaz ROBBY T08, który umożliwia poruszanie się po schodach osobom korzystającym z wózków inwalidzkich. Jedna z sal dydaktycznych jest w sposób szczególny dostosowana do potrzeb osób niepełnosprawnych – posiada tablicę interaktywną i 5 stanowisk komputerowych ze specjalistycznym oprogramowaniem. Organizowane są w niej również zajęcia nauki języka studentów niepełnosprawnych z całej Uczelni. Osoby niewidome oraz niedowidzące mogą korzystać ze znajdującej się w budynku Wydziału mapy Miasteczka Akademickiego pisanej alfabetem Braille'a. W budynku usytuowana jest także toaleta przystosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnością ruchową. Biblioteka Główna UMCS posiada stanowiska komputerowe dostosowane do potrzeb studentów z niepełnosprawnościami, na których można korzystać ze specjalistycznego oprogramowania dla osób słabowidzących i niewidomych.

W trakcie poprzedniej oceny zostały sformułowane wskazania odnoszące się pośrednio do niniejszego punktu raportu, a mianowicie: „W związku ze studentami niepełnosprawnymi ... zwrócono uwagę, że gmach Instytutu Filozofii nie dysponuje windą.”

Po wizytacji w Jednostce Zespół Oceniający stwierdza, że zalecenie to zostało wypełnione.

Ocena końcowa 5 kryterium ogólnego: wyróżniająca.

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryterium szczegółowego

Infrastruktura naukowo-dydaktyczna przestrzenna, techniczna, biblioteczna, informatyczna jest bez zarzutu i z nadstatkiem, czyli wyróżniająco, spełnia potrzeby prowadzenia kierunku oraz umożliwia prawidłową realizację celów kształcenia. Remont auli w myśl zapewnień Władz Uczelni będzie niebawem ukończony. Nie występują żadne braki infrastrukturalne służące bieżącej dydaktyce. Zasoby księgozbioru właściwego dla potrzeb ocenianego kierunku są w opinii ZO doskonałe, zaś w ocenie studentów wystarczające w kontekście osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia. Infrastruktura dla osób niepełnosprawnych jest bardzo nowoczesna, w najwyższym stopniu przyjazna studentom niepełnosprawnym, w tym szczególnie niewidomym

Władze Wydziału wykorzystały wszelkie możliwości poszerzenia bazy dydaktycznej, jej modernizacji, utrzymania zasobów bibliotecznych na miejscu, zapewnienia dostępu do Internetu i wirtualnych bibliotek dla pracowników i studentów. Szczególną troską w tym zakresie otoczono studentów niepełnosprawnych, a zwłaszcza niewidomych.

6.Badania naukowe prowadzone przez jednostkę w zakresie obszaru/obszarów kształcenia, do którego został przyporządkowany oceniany kierunek studiów

Rezultaty prowadzonych badań naukowych są wykorzystywane w procesie kształcenia; na kierunkach o profilu ogólnoakademickim jednostka stwarza studentom możliwość uczestnictwa w badaniach naukowych oraz zdobycia wiedzy i umiejętności przydatnych w pracy naukowo-badawczej.

Na studiach I stopnia o profilu ogólnoakademickim w odniesieniu do filozofii możliwości włączania studentów w proces badawczy sprowadzają się do udziału pracowników we wspieraniu kół naukowych. W Instytucie Filozofii działają 3 koła naukowe: Koło Naukowe Estetyków, Koło Naukowe Badania Religii, Koło Doradztwa i Komunikacji w Biznesie. To ostatnie wyróżnia się szczególną aktywnością. Koła mają opiekunów naukowych. Przedmiotem ich działalności jest organizowanie debat filozoficznych i udział wspierający organizację konferencji naukowych na kierunku, a także wydawanie czasopism, co daje możliwość publikowania artykułów, recenzji, komunikatów. W budżecie Wydziału są zabezpieczone środki na te cele, możliwe jest wsparcie z budżetu Uczelni. W budynku kołom naukowym udostępniono jedno z pomieszczeń. Rozkład zainteresowań naukowych studentów znajduje odzwierciedlenie w nazwie kół: estetyka, filozofia religii, doradztwo i komunikacja w biznesie. Inną formą zbliżenia studentów do pracy naukowej są seminaria dyplomowe. Z hospitacji tych seminariów wynika, że takie związki między docieklivością naukową studentów a badaniami naukowymi pracowników są owocne.

W opinii studentów prowadzone badania wpływają na proces kształcenia. Obecni na spotkaniu z ZO studenci potwierdzili, że mają możliwość włączenia się w prace badawcze zarówno indywidualnie, jak również w ramach działalności w jednym z siedmiu funkcjonujących na Wydziale kół naukowych, w tym czterech związanych z obszarem filozofii: Kole Naukowym Estetyków, Kole Naukowym Kognitywistyki, Kole Naukowym Badania Religii oraz Kole Naukowym Doradztwa i komunikacji w biznesie.

W ocenie studentów, ich włączenie się w prace kół naukowych wzbogaca proces kształcenia o przeprowadzane warsztaty, projekty oraz o konferencje naukowe. Zdaniem studentów działalność w kołach naukowych jest dobrym przygotowaniem wstępnym do późniejszego prowadzenia badań, w szczególności dzięki zaznajomieniu się z warsztatem naukowym. Ponadto zaangażowanie w działalność kół naukowych pozwala na pełniejsze wykorzystanie ich dotychczas zdobytej wiedzy oraz doskonalenie umiejętności i kompetencji w praktyce.

W ocenie studentów, badania naukowe prowadzone w Jednostce mają duży wpływ na realizowany proces dydaktyczny. Studenci wysoko oceniają możliwości swojego rozwoju naukowego w trakcie studiów. Wpływ na tę sytuację ma możliwość pewnej indywidualizacji nauczania, związana z niewielką liczbą studentów oraz możliwością wyboru zajęć dydaktycznych, które prowadzone są w niewielkich grupach.

Podsumowując: Zespół Oceniający ocenia, że prowadzone badania mają dobry wpływ na proces dydaktyczny prowadzony w jednostce – a zatem i na jakość kształcenia.

Współpraca międzynarodowa pracowników Instytutu Filozofii opiera się na dorobku badawczym wiodących pracowników, wymianie w ramach programu Erasmus i stażach zagranicznych, udziału w zagranicznych konferencjach a także organizowaniu własnych konferencji międzynarodowych i warsztatów w Kazimierzu wspólnie z międzynarodowymi partnerami. Kierunki wyjazdów i współpracy obejmują ośrodki naukowe w Europie i Ameryce Północnej, a także Japonii. Instytut współpracuje z zagranicznymi ośrodkami głównie w zakresie badań teoriopoznawczych, kognitywnych, nauk o kulturze i komunikacji oraz w zakresie historii filozofii. Kontakty te mają wpływ na podnoszeniu poziomu dydaktyki. W ciągu ostatnich pięciu lat 9 pracowników prowadziło zajęcia za granicą i 8 wykładowców zagranicznych prowadziło zajęcia na wizytowanym kierunku. W ostatnich pięciu latach (wliczając w to bieżący rok akademicki) w ramach programu Erasmus wyjechało 13 studentów, przyjechało z zagranicy 19, a także wyjechało 12 nauczycieli akademickich, a przyjechało 8 wykładowców. Gościnne wykłady prowadzone są w języku angielskim, a ich problematyka jest zróżnicowana i odpowiada programowi studiów z nadstatkiem.

Współpraca naukowa na forum międzynarodowym realizowana jest w ramach wymiany studentów i nauczycieli akademickich na podstawie programu Erasmus, poprzez udział w konferencjach międzynarodowych, odbywanie staży w zagranicznych ośrodkach, organizację międzynarodowych konferencji i warsztatów, udział w grantach międzynarodowych. Współpraca jest wielokierunkowa w sensie geograficznym, służy pozyskiwaniu wykładowców z zagranicy. Stopień wykorzystania tych możliwości wydaje zadowolający, aczkolwiek Władze wizytowanej jednostki narzekają na brak środków na jej zintensyfikowanie. Ożywienie współpracy międzynarodowej pozytywnie wpływa na podniesienie poziomu dydaktyki w zakresie realizacji założonych efektów kształcenia.

W opinii Zespołu Oceniającego wymiana i współpraca międzynarodowa przedstawia się dobrze, jest wielokierunkowa i służy nie tylko badaniom, ale także wymianie doświadczeń dydaktycznych.

W trakcie poprzedniej oceny zostały sformułowane oceny i wskazania odnoszące się pośrednio do niniejszego punktu raportu, a mianowicie:

- Nie wszyscy pracownicy regularnie publikują.
- Brak grantów międzynarodowych w ocenianym okresie.
- Zalecono zintensyfikowanie publikacji z listy filadelfijskiej oraz podjęcia prób pozyskania międzynarodowych grantów badawczych we współpracy z jednostkami zagranicznymi.

Na podstawie przeglądu dokumentacji kierunku, w szczególności opisu dokonań pracowników, Zespół Oceniający stwierdza, że zalecenia te zostały w znacznej części wypełnione. Poprawiła się liczba i regularność publikacji pracowników oraz międzynarodowa współpraca badawcza, która stwarza dobrą perspektywę dla przyszłej koordynacji grantami międzynarodowymi. Postulat zwiększenia liczby publikacji z listy filadelfijskiej jest bardzo trudny do wypełnienia dla dyscyplin humanistycznych, zatem nie należy brać go za miernik dokonań badawczych filozofów.

Ocena końcowa 6 kryterium ogólnego: w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryterium szczegółowego

Prowadzone badania naukowe wpływają na proces dydaktyczny studentów poprzez jego indywidualizację oraz pozwalają na ich rozwój naukowy. W jednostce funkcjonują koła naukowe, które pozwalają na doskonalenie wiedzy, umiejętności i kompetencji studentów.

Współpraca naukowa na forum międzynarodowym realizowana jest w ramach wymiany studentów i nauczycieli akademickich na podstawie programu Erasmus, poprzez udział w konferencjach międzynarodowych, odbywanie staży w zagranicznych ośrodkach, organizację międzynarodowych konferencji i warsztatów, udział w grantach międzynarodowych. Współpraca jest wielokierunkowa w sensie geograficznym, służy również pozyskiwaniu wykładowców z zagranicy.

7. Wsparcie studentów w procesie uczenia się zapewniane przez Uczelnię

- 1) Zasady i procedury rekrutacji studentów są przejrzyste, uwzględniają zasadę równych szans i zapewniają właściwą selekcję kandydatów na dany kierunek studiów;*

Rekrutacja studentów na wszystkie kierunki, stopnie i formy studiów odbywa się zgodnie z odpowiednimi uchwałami Senatu UMCS. Zasady rekrutacji na rok akademicki 2014/2015 zawarte są w Uchwale nr XXIII-8.4/13 Senatu Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie z dnia 29 maja 2013 r.

Rekrutacja na studia I stopnia odbywa się bez egzaminów wstępnych i realizowana jest w trybie konkursowym poprzez system Internetowej Rejestracji Kandydatów. Rejestracja kandydata poprzez system IRK jest warunkiem przystąpienia do postępowania kwalifikacyjnego. Wszyscy kandydaci umieszczani są na liście rankingowej, a o przyjęciu na studia decyduje pozycja na liście wynikająca z kryteriów rekrutacji branych od uwagę w przypadku każdego stopnia studiów.

W przypadku studiów I stopnia postępowanie kwalifikacyjne jest zależne od rodzaju dokumentu potwierdzającego ukończenie edukacji na poziomie szkoły średniej. O przyjęcie na studia pierwszego stopnia mogą ubiegać się kandydaci posiadający świadectwo dojrzałości, uzyskane w trybie egzaminu maturalnego – „nowej matury” lub egzaminu dojrzałości – „starej matury”. Kandydaci posiadający dyplom matury międzynarodowej International Baccalaureate przyjmowani są na studia na takich samych zasadach, jak kandydaci z „nową maturą”.

Opisany tryb rekrutacji zapewnia, iż kandydaci na studia będą zdolni do osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia.

Informacje dla kandydatów na studia stale są upowszechnione na stronie IRK. Zawierają one w szczególności informację o zasadach rekrutacji oraz warunkach przyjęcia. Ponadto kandydaci i studenci mają dostęp do informacji dotyczące oferty edukacyjnej, a także zasad rekrutacji na poszczególne kierunki studiów na stronie internetowej Wydziału oraz Uczelni. Kryteria przyjęć kandydatów na studia opisane są w ocenie obecnych na spotkaniu z ZO opisane w sposób zrozumiały. Studenci nie zgłaszali zastrzeżeń do procesu rekrutacji. W opinii ZO proces rekrutacji uwzględnia zasadę równych szans i nie zawiera regulacji dyskryminujących kandydatów na studia. W ocenie studentów, ustalone limity zapewniają warunki właściwe do efektywnego kształcenia.

Ze względu na malejącą liczbę studentów rekrutowanych na kierunek filozofia potencjał dydaktyczny kierunku jest w zupełności wystarczający dla zapewnienia dobrej jakości procesu dydaktycznego dla kandydatów z obecnego naboru na studia I stopnia i osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia.

- 2) system oceny osiągnięć studentów jest zorientowany na proces uczenia się, zawiera standardowe wymagania i zapewnia przejrzystość oraz obiektywizm formułowania ocen;*

Na podstawie przeglądu dokumentacji (sylabusy zajęć przede wszystkim) oraz rozmów z pracownikami oraz członkami ciał zajmujących się wewnętrznym systemem zapewniania jakości w jednostce, Zespół Oceniający uznaje, iż system oceny osiągnięć studentów jest obiektywny i przejrzysty oraz zorientowany na osiągnięcie założonych efektów kształcenia. Wymagania egzaminacyjne są wystandaryzowane w wystarczającym zakresie.

W opinii studentów, sformułowanej w trakcie spotkań, system oceny osiągnięć jest przejrzysty, sprawiedliwy oraz zorientowany na proces uczenia się. Studenci przyznali, że w większości przypadków są oceniani obiektywnie, na podstawie zdobytej wiedzy, umiejętności i kompetencji.

Wymagania egzaminacyjne, forma oraz kryteria oceny osiągniętych efektów zawarte są w sylabusach jak również przedstawiane studentom przez nauczycieli akademickich na pierwszych zajęciach w semestrze. Egzaminy i zaliczenia odbywają się zgodnie z przedstawionymi wymogami oraz w terminach ustalonych z właściwym wyprzedzeniem: w terminie wcześniejszym, indywidualnie ustalonym z wykładowcą; podstawowym w trakcie sesji egzaminacyjnej; raz w terminie poprawkowym. W uzasadnionych przypadkach, studenci mają możliwość przystąpienia również do egzaminu oraz do zaliczenia komisyjnego, w którym to oceniani są przez niezależną komisję powołaną przez Dziekana.

Zdaniem studentów system pozwala właściwie realizować zakładane cele dydaktyczne. W trakcie semestru weryfikacja osiągnięcia przez studentów założonych efektów kształcenia odbywa się za pomocą weryfikacji cząstkowej. Według studentów warunki i forma weryfikacji efektów kształcenia są im znane, a także obowiązują wszystkich studentów w takim samym stopniu. Pytania egzaminacyjne mieszczą się w zakresie przedstawianych wcześniej wymagań.

3) struktura i organizacja programu ocenianego kierunku studiów sprzyja krajowej i międzynarodowej mobilności studentów;

Na poziomie Wydziału istnieją regulacje dotyczące zagranicznej i krajowej mobilności studentów – w ramach programu ERASMUS i programu MOST – które zawarte są w dokumencie: „Mobilność krajowa i zagraniczna studentów na Wydziale Filozofii i Socjologii” („Załącznik 13.14. Mobilność-krajowa-i-zagraniczna-studentów”). Informacje ogólnouczelniane dla studentów UMCS znajdują się też na stronie Biura ERASMUS: <http://www.esn.umcs.lublin.pl/content/biuro-erasmusa>. Dane na temat rozmiarów mobilności na kierunku Filozofia zawarte są w raporcie samooceny. W ramach systemu ERASMUS na przestrzeni sześciu roczników studiów, poczynając od roku 2009/2010, na kierunku Filozofia w ramach programu Erasmus wyjechało 13 studentów, przyjechało 21; w ramach programu MOST wyjechał 1 student.

Zarówno plan studiów (przewidujący przenoszenie punktów ECTS w wypadku uczestniczenia w programach ERASMUS i MOST), jak też organizację procesu kształcenia na kierunku filozofia, a także działania wspierające mobilność studentów oraz popularyzujące wiedzę na temat systemu ECTS i możliwości przenoszenia punktów ECTS należy ocenić pozytywnie.

Liczbę studentów uczestniczących w programie ERASMUS – zważywszy na liczbę studentów na kierunku filozofia – należy uznać za stosunkowo wysoką, natomiast liczba studentów uczestniczących w wymianie w ramach programu MOST jest niska (w czym nie odbiega w sposób bardzo istotny od stopnia uczestniczenia w programie MOST studentów filozofii w innych ośrodkach uniwersyteckich. Niemniej jednak należy podjąć starania mające na celu zwiększenie udziału studentów w wymianie w ramach programu MOST

Podsumowując: Zespół Oceniający stwierdza, że jednostka w pełni umożliwia mobilność studentów – nie buduje żadnych formalnych przeszkód do odbywania części studiów w innych ośrodkach krajowych i/lub zagranicznych. Zapisy Regulaminu Studiów także nie budują takich barier.

Studenci obecni na spotkaniu z ZO wykazali zainteresowanie tematyką mobilności studenckiej. Na ocenianym kierunku istnieje możliwość skorzystania z programu wymiany międzyuczelnianej w ramach programu LLP Erasmus. Studenci wizytowanego kierunku mają możliwość wyjazdu do 10 ośrodków akademickich.

W opinii studentów działania podejmowane przez jednostkę w celu popularyzacji wymiany międzynarodowej są właściwe. Część osób obecnych na spotkaniu z ZO wyrażało zainteresowanie możliwością mobilności studenckiej. W opinii tych osób, oferta programów wymiany jest atrakcyjna i prezentuje wysoką jakość kształcenia, co w szczególny sposób zachęca do udziału w wyjazdach zagranicznych. Jak wynika z rozmowy z koordynatorem programu LLP Erasmus, w roku akademickim 2012/2013 na wymianę międzynarodową wyjechał 1 student wizytowanego kierunku, w roku 2013/2014 wyjechało 2 studentów, podobnie w roku akademickim 2014/2015. Jednostka prowadzi działania wspomagające mobilność studentów, w szczególności poprzez promowanie programów wymiany. Wydział prowadzi również na stronie internetowej specjalny dział poświęcony programom mobilności studenckiej, w którym umieszczane są wszystkie niezbędne informacje na temat tych programów. Na Wydziale funkcjonuje koordynator programu Erasmus, bezpośrednio odpowiedzialny za wspieranie studentów w formalnych czynnościach związanych z ich uczestnictwem w programie. Studenci mają możliwość uzyskania dofinansowania kosztów transportu w podróży do miejsca wyjazdu

Podczas spotkania studenci zgłosili zastrzeżenie, że jakość nauczania języków obcych powinna być lepsza. Uznali, że pozwoli to na pełniejsze dostosowanie tych zajęć do oferty wymian międzynarodowej oferowanej przez Uczelnię.

Poziom wiedzy studentów o systemie ECTS należy ocenić pozytywnie. Mają pełną świadomość, czym są punkty ECTS oraz wskazują, iż jest to istotne narzędzie określające nakład czasu i pracy studenta w osiągnięciu wymaganych efektów kształcenia. Ponadto zdają sobie sprawę, że system punktów ECTS jest istotnym elementem indywidualizacji procesu kształcenia oraz realizacji studiów w ramach wymiany międzynarodowej, a także krajowej.

Prowadzona przez jednostkę współpraca międzynarodowa dotyczy głównie aktywnego udziału w konferencjach zagranicznych. W ramach współpracy podejmowane są działania na rzecz wspólnych projektów naukowych, warsztatów, wspólnych publikacji oraz wzajemnej wymiany studentów i nauczycieli akademickich, co przekłada się na atrakcyjność procesu

kształcenia, a także pozytywnie wpływa na możliwość osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia. Ponadto współpraca międzynarodowa w ramach wymiany Erasmus ma charakter dydaktyczny. Studenci uczestniczący w wymianie otrzymują szansę na zdobycie doświadczenia w środowisku międzynarodowym, poszerzenia swojej wiedzy oraz doskonalenia umiejętności kompetencji, co przekłada się na lepsze osiąganie zakładanych efektów kształcenia na kierunku.

4) system pomocy naukowej, dydaktycznej i materialnej sprzyja rozwojowi naukowemu, społecznemu i zawodowemu studentów oraz skutecznemu osiągnięciu założonych efektów kształcenia.

Mała liczność studentów na kierunku filozofia sprzyja dobrej i zindywidualizowanej opiece dydaktycznej nad nimi i tworzeniu relacji mistrz – uczeń. Tę zaletę studiowania podkreślali na spotkaniach z ZO pracownicy Jednostki, wykazując zarazem duże zaangażowanie w proces dydaktyczny i współpracę ze swoimi podopiecznymi.

Opieka naukowa i dydaktyczna została także pozytywnie oceniona przez studentów obecnych na spotkaniu z ZO. Studenci mają możliwość zindywidualizowania swojego toku studiów, a tym samym uzyskać indywidualną opiekę naukową, w szczególności nad wybitnie uzdolnionymi studentami (patrz punkt 3.1).

Studenci posiadają informacje o procedurze dyplomowania oraz wymaganiach dotyczących egzaminu dyplomowego. Mają zapewnioną możliwość wyboru seminarium dyplomowego wedle własnych zainteresowań naukowych. Oferta seminariów jest adekwatna do potrzeb studentów i nie budzi ich zastrzeżeń. W ich opinii w trakcie procesu dyplomowania uzyskują niezbędne wsparcie merytoryczne od nauczycieli akademickich, w przypadku wątpliwości zawsze mogą liczyć na pomoc prowadzących semina. Studenci mają pełną swobodę w ustalaniu tematów prac dyplomowych, co sprzyja indywidualnemu kształtowaniu ich ścieżki edukacyjnej.

System opieki dydaktycznej uwzględnia funkcję opiekuna roku, pełniącego funkcję w trakcie całego cyklu kształcenia dla danego rocznika studiów. Kandydaty osób powoływanych na to stanowisko są każdorazowo przedstawiane Samorządowi Studentów, w celu zasięgnięcia ich opinii. Opiekun pierwszego roku studiów na początku roku akademickiego zapoznaje studentów z podstawowymi informacjami niezbędnymi do prawidłowej realizacji procesu kształcenia. Ponadto wspiera studentów w rozwiązywaniu problemów związanych z przebiegiem studiów, służy pomocą i radą w sprawach dydaktycznych. Studenci pozytywnie oceniają działalność osób pełniących tę funkcję.

Studenci pozytywnie wypowiadali się o kontakcie z władzami Wydziału oraz obsługą administracyjną. Studenci szczególnie pozytywnie odnieśli się do jakości obsługi w dziekanacie wskazując na życzliwość, oferowaną pomoc i niezbędne informacje, rzetelność oraz indywidualne traktowanie każdego studenta. Studenci wyrazili również pozytywne opinie na temat dostępności władz wydziału, w szczególności Dziekana, a także Prodziekana ds. studenckich. Studenci mogą liczyć na pełne wsparcie ze strony władzy, a ich sprawy traktowane są zawsze sumiennie. Ponadto pozytywnie ocenili system rozpatrywania

wniosków i rozstrzygnięcia skarg. W przypadku występowania spraw konfliktowych, studenci mogą liczyć na poważne ich traktowanie. Władze Wydziału podejmują w takich przypadkach działania wyjaśniające, mające na celu rozwiązanie problemu, co zostało pozytywnie ocenione przez studentów.

Studenci w większości przypadków mają dostęp do aktualnych informacji związanych z organizacją studiów oraz procedurami określającymi ich tok, w tym także do programów kształcenia. Wszelkie informacje publikowane są w formie komunikatów na stronie internetowej Uczelni oraz na tablicach w budynku Wydziału. Z informacji uzyskanych od studentów obecnych na spotkaniu z ZO wynika, że występują trudności w dostępie do niektórych informacji - ich zdaniem strony internetowe Wydziału i Instytutu są mało czytelne. Z uwag zgłaszanych przez studentów wynika również, że występują problemy z możliwością uzyskania odpowiednich informacji w sekretariacie Instytutu. ZO rekomenduje podjęcie działań, których celem będzie poprawa tej sytuacji oraz wprowadzenie właściwego systemu przepływu informacji.

Jeżeli chodzi o dostęp do materiałów dydaktycznych, to w większości przypadków są one bezpośrednio udostępniane studentom przez nauczycieli akademickich. Z informacji uzyskanych przez obecnych na spotkaniu z ZO wynika, że są one przesyłane poprzez pocztę elektroniczną lub udostępniane w formie skryptów lub książek.

Studenci pozytywnie oceniają kontakt z prowadzącymi zajęcia, z którymi mogą się spotkać w ramach konsultacji indywidualnych podczas wyznaczonych dyżurów. Informacje o konsultacjach pracowników umieszczone są również na stronie internetowej i na wizytówkach przy drzwiach gabinetów. Istnieje również możliwość kontaktowania się z nauczycielami akademickimi drogą elektroniczną.

Studenci z niepełnosprawnością objęci są dodatkową formą opieki dydaktycznej. Mogą wystąpić o: uczestniczenie w zajęciach tłumacza języka migowego, asystenta osób niepełnosprawnych ruchowo i osób niewidomych, a także zmianę sali ćwiczeniowej lub wykładowej. Za zgodą prowadzącego zajęcia student może również: wykonywać notatki z zajęć na własny użytek w formie alternatywnej tzn. poprzez nagrywanie zajęć, robienie zdjęć, może także korzystać z innych urządzeń lub pomocy osób robiących notatki. Ponadto na Uniwersytecie funkcjonuje Zespół ds. Studentów Niepełnosprawnych, który wspiera studentów z niepełnosprawnościami w procesie kształcenia. W ramach oferty wsparcia proponowanej przez Zespół, studenci mają możliwość skorzystania z takich form wsparcia jak: wypożyczenie sprzętu wspomagającego proces dydaktyczny, szkoleń dotyczących rozwoju osobistego i psychoedukacji, pomocy psychologicznej oraz prawnej, a także poradnictwa w zakresie wspomagania procesu studiowania.

Wśród obecnych na spotkaniu z ZO pojawiły się negatywne opinie odnośnie do rozłożenia zajęć i planu zajęć. W ocenie studentów, niektóre zajęcia trwają zbyt długo, bo od wczesnych godzin porannych (zajęcia rozpoczynają się o godz. 8.00 lub 9.40) do późnych godzin popołudniowo-wieczornych (w większości trwają do godz. 16.10 lub 17.50). W opinii studentów jest to zbyt długi czas, który powoduje, że proces kształcenia jest nieefektywny. Ponadto często występujące przerwy między zajęciami również negatywnie wpływają na jakość ich kształcenia.

Na ocenianym kierunku nie jest używany system nauczania z wykorzystaniem metod nauczania na odległość.

Na podstawie oceny dokumentacji (głównie sylabusów zajęć i matrycy efektów kształcenia) Zespół Oceniający potwierdza kompletność informacji zawartych w tych dokumentach i ich przydatność dla studentów w procesie kształcenia. Listy zalecanej literatury podane w sylabusach są trafne i wystarczające dla uzyskania efektów kształcenia.

Z informacji uzyskanych od studentów obecnych na spotkaniu z ZO wynika, że znane są im treści sylabusów, a kompletność informacji w nich zawartych nie budzi ich zastrzeżeń. Wspomniane karty zawierają szczegółowe elementy składowe, w tym: założenia i cele przedmiotu, metody nauczania, formy oraz warunki zaliczenia przedmiotu, zakładane efekty kształcenia, wymiar godzin przyporządkowanych poszczególnym przedmiotom wraz z ekwiwalentem godzinowym punktów ECTS, wykaz literatury.

Studenci informowani są o programach kształcenia za pośrednictwem internetowej strony Wydziału oraz poprzez platformę internetową Syjon, na której publikowane są treści sylabusów modułowych i przedmiotowych. Dostęp do tych informacji został pozytywnie oceniony przez osoby obecne na spotkaniu z ZO. W opinii studentów, wskazane treści programowe znajdują odzwierciedlenie w prowadzonych zajęciach dydaktycznych, a także są realizowane zgodnie z karatami przedmiotów.

W przedstawionej podczas spotkania opinii studentów, materiały dydaktyczne, zalecane przez nauczycieli akademickich, są przydatne i pozwalają na realizację zakładanych celów oraz efektów kształcenia. Zawarta w kartach przedmiotów sugerowana literatura jest wykorzystywana przez studentów w procesie kształcenia. Materiały, które są udostępniane przez nauczycieli akademickich są w opinii studentów użyteczne i korzystnie wpływają na osiągnięcie efektów kształcenia

System motywacyjny sprzyjający osiągnięciu dobrych wyników w nauczaniu jest podobny do rozpowszechnionego i w innych uczelniach i zdaniem Zespołu, spełnia swoje zadanie. Studenci mają możliwość ubiegania się o stypendium Rektora dla najlepszych studentów, które zgodnie z art. 174 ust. 4 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym może być przyznane studentom w liczbie nieprzekraczającej 10% studentów danego kierunku. W przedstawionej podczas spotkania opinii studentów, obowiązujące zasady ubiegania się o stypendium Rektora jako stypendium motywacyjnego są odpowiednie i wystarczająco mobilizują do osiągnięcia wysokich wyników w nauce.

W Uczelni istnieją dodatkowo wypracowane mechanizmy motywujące studentów do osiągnięcia lepszych efektów kształcenia. Za szczególnie wyróżniającą się postawę i bardzo dobre wyniki w nauce studenci mogą otrzymać nagrodę pieniężną, list gratulacyjny lub pochwałę wpisaną do indeksu, przyznawaną przez dziekana na podstawie odpowiedniego wniosku skierowanego przez osoby sprawujące opiekę naukową lub organizacyjną nad studentem.

Zespół Oceniający pozytywnie ocenia zakres opieki materialnej nad studentami kierunku filozofia. Opieka materialna i socjalna dla studentów kierunku filozofia zawiera się w

przyznawanych studentom świadczeniach pomocy materialnej. Swoim zakresem obejmuje ona wszystkie rodzaje świadczeń pomocy materialnej przewidziane w art. 173 ust. 1 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym. Przepisy regulujące kwestie ubiegania się o powyższe środki zostały, zawarte w Regulaminie przyznawania świadczeń o charakterze socjalnym dla studentów UMCS (załącznik do Zarządzenia nr 54/2014 Rektora UMCS, zmieniony zarządzeniem nr 70/2014 Rektora UMCS) oraz Regulaminie przyznawania stypendium rektora dla najlepszych studentów UMCS (załącznik do Zarządzenia nr 55/2014 Rektora UMCS), są zgodne z obowiązującym prawem.

Uprawnieniami w zakresie przyznawania stypendium socjalnego, stypendium specjalnego dla osób niepełnosprawnych oraz zapomogi dysponuje Wydziałowa Studencka Komisja Stypendialna, której większość, zgodnie z art. 177 ust. 3 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym, stanowią studenci. Powoływana przez Rektora Uczelnią Studencka Komisja Socjalna dysponuje uprawnieniami w zakresie przyznawania stypendium rektora dla najlepszych studentów oraz rozpatrywania środków odwoławczych, a większość jej składu stanowią studenci, zgodnie z art. 177 ust. 3 ustawy.

Należy podkreślić, że decyzje stypendialne nie posiadają uchybień natury formalnej i wydawane są z poszanowaniem przepisów prawa, w szczególności ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym oraz ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. 1960 nr 30 poz. 168 z późn zm.).

Studenci obecni na spotkaniu z ZO ocenili proces przyznawania świadczeń pomocy materialnej jako przejrzysty i niebudzący żadnych zastrzeżeń. Jak podkreślali, otrzymują należyte wsparcie w procesie ubiegania się o środki. Pozytywnie oceniono dostęp do informacji dotyczących możliwości ubiegania się o pomoc materialną, w szczególności terminów składania wniosków, wymaganych dokumentów, które są publikowane w formie komunikatów na tablicach informacyjnych oraz stronie internetowej jednostki i Uczelni. Informacje te studenci mogą również uzyskać od pracownika dziekanatu.

Studenci wizytowanego kierunku otrzymują ze strony Wydziału oraz Uczelni właściwe wsparcie w kwestiach związanych z rozwojem zawodowym, kulturalnym, a także społecznym. Wśród licznych organizacji, które odpowiadają za animację życia studenckiego, zarówno naukowego jak i kulturalnego, należy wymienić Radę Wydziałową Samorządu Studentów oraz sprawnie funkcjonujące koła naukowe.

W opinii przedstawicieli samorządu studenckiego Wydział w pełni wspiera ich działania, oferując właściwe warunki materialne oraz umożliwiając realizację różnych inicjatyw. Przy tym przedstawiciele samorządu studenckiego zwrócili uwagę na fakt angażowania ich przez Wydział w proces zapewniania jakości kształcenia oraz współdecydowania o Uczelni. Władze Wydziału traktują przedstawicieli samorządu jak partnerów w procesie tworzenia kultury jakości kształcenia oraz w wielu innych kwestiach związanych ze sprawami studenckimi. Przedstawiciele samorządu zabierają głos w ważnych sprawach, w tym także personalnych, a ich zdanie jest istotnym elementem podejmowanej później decyzji.

Na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej funkcjonuje samorząd studencki działający przez swoje organy na podstawie uchwalonego przez nie Regulaminu. Samorząd działa na

poziomie całej Uczelni oraz poszczególnych Wydziałów. Jednostka zapewnia na potrzeby działalności ustawowej i regulaminowej samorządu studenckiego niezbędną bazę lokalową wyposażoną w sprzęt biurowy oraz inne środki trwałe potrzebne do prawidłowego funkcjonowania, co potwierdzają członkowie samorządu studenckiego w rozmowie z ZO i co zasługuje na ocenę pozytywną. Tym samym stwierdzić należy, iż Uczelnia spełnia wymóg ustawy z art. 202 ust. 8. Ponadto Jednostka zapewnia niezbędną bazę lokalową na potrzeby działalności kół naukowych funkcjonujących na Wydziale Filozofii i Socjologii. Dodatkowo, na wniosek złożony do prodziekana ds. studenckich, tak koła jak również samorząd mogą korzystać z sal dydaktycznych wyposażonych w sprzęt multimedialny.

Władze Jednostki zapewniają niezbędne środki finansowe na działalność ustawową i regulaminową samorządu studenckiego w postaci budżetu, co ocenia się pozytywnie. Ponadto, w miarę możliwości finansowych, wspierają finansowo oraz instytucjonalnie ruch studencki, stymulując tworzenie się nowych inicjatyw studenckich. Ponadto jednostka wspiera samorząd oraz inne organizacje studenckie zarówno w kwestiach merytorycznych, jak i w rozwiązywaniu wszelkich problemów. Studenci mogą także za pośrednictwem Biura Spraw Studenckich zwrócić się o dotacje do Parlamentu Studentów UMCS, który dokonuje podziału środków finansowych przyznanych przez Władze Rektorskie na działalność studenckich organizacji, a także kół naukowych.

Pozytywnie należy ocenić działalność kół naukowych w wizytowanej jednostce. W ramach swojej działalności studenci organizują debaty filozoficzne, współuczestniczą w organizacji konferencji, wydają czasopisma, publikują artykuły, recenzje, komunikaty. Działalność kół naukowych przede wszystkim zależy od aktywności i zainteresowań badawczych studentów, stąd też powstają nowe koła naukowe, tak jak Koło Doradztwa i Komunikacji w Biznesie.

Działalność Rady Wydziałowej Samorządu Studentów została pozytywnie oceniona przez studentów wizytowanego kierunku. Samorząd organizuje spotkania informacyjne i integracyjne dla studentów I roku, akcje tematyczne takie jak Mikołajki oraz aktywnie uczestniczy w promowaniu projektów kół naukowych oraz innych inicjatyw studenckich.

Na Uniwersytecie działa Biuro Karier, do którego zadań należą: pośrednictwo w znalezieniu pracy, stażu albo praktyk; poradnictwo zawodowe; organizacja szkoleń i warsztatów podnoszących umiejętności radzenia sobie na rynku pracy; treningi przedsiębiorczości oraz współpraca z pracodawcami. W ramach swojej działalności biuro oferuje m.in. indywidualne spotkania z doradcą zawodowym, umożliwiające określenie predyspozycji zawodowych, a także konsultacje dokumentów aplikacyjnych. Organizuje również różnego rodzaju warsztaty i szkolenia pozwalające m.in. rozwijać kompetencje miękkie, aby dobrze przygotować się do poszczególnych części procesu rekrutacyjnego.

Podczas spotkania z ZO PKA studenci przedstawili pozytywne opinie o systemie opieki naukowej, dydaktycznej, materialnej oraz socjalnej. Zarówno władze jednostki, jak i inni pracownicy pozytywnie odnoszą się do studentów, a także oferują im swoje wsparcie. W ocenie studentów proces kształcenia na kierunku filozofia jest w pełni zgodny z ich oczekiwaniami.

Studenci pozytywnie wypowiadali się o kontakcie z władzami Uczelni i Wydziału oraz obsługą administracyjną pracującą w dziekanacie, wskazując na indywidualne traktowanie każdego interesanta i życzliwą atmosferę. Zawsze mogą liczyć na pomoc, a także rzetelną informację od pracowników dziekanatu.

Wśród opinii pojawiających się podczas spotkania z ZO szczególnie mocno wskazywano na wysoki poziom prezentowany przez kadrę naukowo-dydaktyczną oraz szczególnie miłą i przyjazną atmosferę panującą na Wydziale. Stosunkowo niewysoka liczba studentów ma znaczący dobry wpływ na pozytywne kontakty studentów z nauczycielami akademickimi oraz na tworzenie się relacji uczeń-mistrz. Studia w takich warunkach wymagają od studentów większej dyscypliny, a tym samym pozytywnie wpływają na realizację procesu kształcenia, w szczególności dzięki panującej miłej atmosferze.

Pojawiały się także głosy wskazujące na kłopoty związane z planem zajęć (okienka), co w opinii studentów powoduje, że proces kształcenia jest mniej efektywny, niż mógłby być. Wśród krytycznych głosów pojawiła się również kwestia funkcjonowania sekretariatu Instytutu Filozofii, w którym występują problemy z komunikacją i przepływem informacji. Te uwagi nie miały jednak postaci powszechnej krytyki – wynikały raczej z incydentalnych złych doświadczeń studentów i nie mogą wpłynąć na wyrażaną generalnie bardzo pozytywną opinię studentów, o jakości studiowania w Jednostce.

W trakcie poprzedniej oceny zostały sformułowane wskazania odnoszące się pośrednio do niniejszego punktu raportu, a mianowicie:

- Przygotowania sylabusów „według aktualnie obowiązujących wzorów”, umieszczenia w nich wykazu literatury wraz z najnowszymi pozycjami, doprecyzowanie w metodach oceny, czy chodzi o egzamin pisemny (np. testowy), czy ustny. Konieczność bardziej dokładnego opisu treści prezentowanych na zajęciach. Forma zaliczenia przedmiotu nie powinna zależeć od studenta nawet w przypadku zajęć fakultatywnych.
- Zamieszczania materiałów dydaktycznych ze wszystkich przedmiotów na stronach internetowych Instytutu.
- Konieczność wypracowania bardziej adekwatnej punktacji ECTS, uwzględniającej nakład pracy studenta, a nie tylko liczbę godzin z danego przedmiotu.
- Udostępnienie wydzielonego miejsca dla Kół Naukowych.
- Doposażenia w stacjonarne odtwarzacze komputerowe (rzutniki?).
- Zmniejszenia liczby studentów otrzymujących stypendium naukowe oraz podniesienie kryteriów jego uzyskania, jak również i jego wysokości.
- Usunięcia niedogodności związana z zamknięciem w poniedziałki dziekanatu dla studentów.
- Konieczność wpisywania ocen zgodnych z regulaminem studiów.

Na podstawie przeglądu dokumentacji kierunku i opinii studentów wyrażonej powyżej Zespół Oceniający stwierdza, że zalecenia te zostały wypełnione.

Ocena końcowa 7 kryterium ogólnego: w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1) Zasady i procedury rekrutacji są przejrzyste i nie budzą zastrzeżeń studentów. Nie dyskryminują żadnej grupy kandydatów, uwzględniają zasadę równych szans.

2) Studenci mają zapewniony dostęp do informacji o sposobach weryfikacji efektów kształcenia. System oceny osiągnięć studentów jest zrozumiały oraz zorientowany na proces uczenia się. Stawiane wymagania są wystandaryzowane i pozwalają na obiektywne formułowanie ocen.

3) Programy kształcenia ocenianego kierunku sprzyjają mobilności studentów, zarówno krajowej poprzez program MOST jak i zagranicznej w ramach programu Erasmus+. Studenci biorą w nich udział, a także otrzymują od Uczelni niezbędne informacje oraz wsparcie organizacyjne. Działania podejmowane przez Uczelnię w celu popularyzacji wiedzy o Europejskim Systemie Transferu i Akumulacji Punktów należy ocenić pozytywnie.

4) Uczelnia zapewnia studentom właściwą opiekę naukową, dydaktyczną oraz materialną. Studenci mają możliwość dodatkowych konsultacji u nauczycieli akademickich. Informacje zawarte w kartach przedmiotów są kompletne i przydatne w procesie uczenia się. Studenci są poinformowani o możliwości ubiegania się o pomoc materialną i korzystają z niej. Oferowana opieka materialna i socjalna w pełni odpowiada potrzebom studentów. Organizacje studenckie, w tym samorząd studencki otrzymują właściwe wsparcie merytoryczne, a także finansowe na rzecz rozwoju społecznego, zawodowego i kulturalnego studentów. Na wyróżnienie zasługują kwestie, która wielokrotnie pojawiała się w rozmowie ze studentami, mianowicie bardzo dobry kontakt między nimi a kadrami naukowo-dydaktyczną oraz sprawnie funkcjonujący dziekanat. Zgłaszane zastrzeżenie dotyczyło nieefektywnego planu zajęć i złego funkcjonowania sekretariatu Instytutu. Wymagają one poprawy, jednak nie rzutują na ogólną pozytywną ocenę Zespołu.

8. Jednostka rozwija wewnętrzny system zapewniania jakości zorientowany na osiągnięcie wysokiej kultury jakości kształcenia na ocenianym kierunku studiów.

- 1) Jednostka wypracowała przejrzystą strukturę zarządzania kierunkiem studiów oraz dokonuje systematycznej, kompleksowej oceny efektów kształcenia; wyniki tej oceny stanowią podstawę rewizji programu studiów oraz metod jego realizacji zorientowanej na doskonalenie jakości jego końcowych efektów,*

W Uczelni został ustanowiony system zapewnienia i doskonalenia jakości kształcenia, który obecnie funkcjonuje w oparciu o Uchwałę Nr XXIII – 11.5/13 Senatu UMCS z dnia 27 listopada 2013 r. w sprawie Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia]. Powyższe dokument wskazuje, jakie są założenia, cele, podmioty, obszar oceny oraz procedury i zasady w ramach Wewnętrznego Systemu Zarządzania Jakością Kształcenia. Wydział Filozofii i Socjologii zobowiązany jest do następujących działań: 1) wdrożenia systemu zapewnienia jakości kształcenia, dostosowanego do swojej specyfiki badawczej, dydaktycznej i organizacyjnej, z uwzględnieniem kierunków działań wyznaczonych na poziomie ogólnouniwersyteckim; 2) analizy wyników badań prowadzonych na poziomie ogólnouniwersyteckim i wykorzystania ich wyników do doskonalenia jakości kształcenia na prowadzonych przez siebie kierunkach studiów.

Nadzór nad Wewnętrznym Systemem Zapewnienia Jakości Kształcenia na Wydziale sprawuje dziekan. Na Wydziale przyjęto Uchwałę Nr 49/2012 Rady Wydziału Filozofii i Socjologii Uniwersytetu Marii Curie – Skłodowskiej w Lublinie z dnia 13 czerwca 2012 r. w sprawie szczegółowych zadań Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia. Powołany został Wydziałowy Zespół ds. Jakości Kształcenia (§ 1 powyższej Uchwały), który pełni funkcję doradczą i rekomendacyjną dla Dziekana Wydziału. Zmiany jakie dokonano w składzie powyższego Zespołu (uzupełnienia składu) były również przedmiotem obrad Rady Wydziału (protokół z dnia: 19. 11. 2014 r., 10. 10. 2014 r., 26. 02. 2014 r., 19. 09. 2013 r.). Do zadań Wydziałowy Zespół ds. Jakości Kształcenia należą: przygotowywanie i uzupełnianie dokumentacji dotyczącej zasad funkcjonowania wewnętrznego systemu jakości na Wydziale, weryfikacja i opiniowanie tworzonych nowych oraz dostosowywanie już istniejących programów kształcenia do obowiązujących przepisów, weryfikacja i opiniowanie opracowanych efektów kształcenia dla kierunku, odpowiedzialność za podnoszenie świadomości oraz poziomu wiedzy nauczycieli akademickich, doktorantów i studentów na temat jakości kształcenia, organizowanie szkoleń i spotkań informacyjnych dla społeczności akademickiej Wydziału oraz dbanie o to, by działania Władz Wydziału na rzecz doskonalenia jakości kształcenia uwzględniały wyniki badań ankietowych.

Na Wydziale Filozofii i Socjologii ocena jakości kształcenia jest przeprowadzana przy udziale takich narzędzi jak studencka ankieta ewaluacyjna, arkusz hospitacji zajęć dydaktycznych, ankiety dla studentów I roku, ankiety dla osób kończących studia. Prowadzi się także ewaluację studiów dyplomowych i kursów doszkalających oraz studiów III stopnia. Badaniem losów zawodowych absolwentów zajmuje się Biuro Karier - jednostka centralna Uczelni, która jednak dostarcza WZdsJK danych dotyczących absolwentów kierunku filozofia.

Zespół Oceniający potwierdza, że Wydział Filozofii i Socjologii wypracował strukturę zarządzania kierunkiem studiów oraz dokonuje oceny efektów kształcenia; wyniki tej oceny stanowią podstawę rewizji programu studiów oraz metod jego realizacji zorientowanej na doskonalenie, jakości jego końcowych efektów.

Działalność ciał uczelnianych i wydziałowych zajmujących się zapewnianiem jakości oceniona została na podstawie dostarczonej dokumentacji oraz rozmów z członkami tych ciał oraz szeregowymi pracownikami i studentami. Studenci w czasie spotkania zespołu WSZJ potwierdzili swój aktywny udział w jego pracach i zadowolenie z jej rezultatów.

Podczas wizytacji przedstawiono m.in. następujące dokumenty z obszaru WSZJK:

- protokoły z posiedzenia Rady Wydziału, z zapisami dotyczącymi dyskusji nt. zapewniania jakości kształcenia – poświadczają one zaangażowanie władz i pracowników Wydziału w ten proces;
- raport samooceny dotyczący systemu zapewnienia jakości kształcenia na Wydziale Filozofii i Socjologii UMCS za rok akademicki 2013/2014, który był wnikliwą oceną wad i zalet funkcjonującego systemu;
- arkusze oceny okresowej pracowników – opisane w rozdz. poświęconym kadrze kierunku;
- arkusze hospitacji zajęć. Przejrzano ok. 30 raportów z nich za lata 2012 – 2014, z kilkoma z lat 2007-20011. Raporty są zestandaryzowane, zasadą jest, że pracownicy samodzielnie oceniają niesamodzielnych. Raporty są czasem krytyczne, częściej pozytywne; oceniają niepowierzchnie treści i metody zajęć, instruktywne dla prowadzących.

Zespół ocenił także zestawienia z przeprowadzonej ankietyzacji za ostatnie dwa lata. Jest to dokument dokonujący wnikliwej syntezy wyników ankiet i użyteczny jako narzędzie doskonalenia jakości zajęć. Ocena okresowa zajęć dokonywana jest pod koniec każdego semestru na podstawie anonimowych ankiet, drogą elektroniczną na portalu Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia. Ocenie podlegają wszystkie zajęcia dydaktyczne przewidziane planem studiów. Ankiety zawierają zarówno pytania zamknięte jak również możliwość dodawania własnego komentarza. Sam kwestionariusz składał się z 12 pytań, wypełnianych osobno dla każdego przedmiotu, realizowanego w danym semestrze. W pierwszej części ankiety studenci odpowiadali na pytania na temat znajomości i jakości sylabusów, w części drugiej oceniali zajęcia pod kątem oceny przygotowania oraz przebiegu zajęć, w części trzeciej respondenci oceniali kontakt z prowadzącymi zajęcia. W opinii ZO, kwestionariusz został skonstruowany we właściwy sposób, a pytania pozwalają na uzyskanie istotnych danych, niezbędnych do oceny jakości kształcenia na kierunku z punktu widzenia studenta. Z informacji uzyskanych od władz Wydziału, opracowane wyniki badań, stanowią część składową okresowej oceny nauczyciela akademickiego w zakresie należytego wykonywania obowiązków, o których mowa w art. 111 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym. Za najwyższą ocenę pracownicy mogą otrzymać dodatkowe punkty.

Na podstawie przedstawionych dokumentów oraz treści rozmów Zespół stwierdza, że system zapewniania jakości jest przejrzysty, zapewnia kompleksową i systematyczną jej ocenę i sprzyja osiągnięciu założonych efektów kształcenia. Upowszechnianie informacji dotyczące wyników monitorowania elementów systemu zapewniania jakości należy uznać za wystarczające.

System tworzenia oferty dydaktycznej dla kierunku filozofia ma następujące cechy: przekład efektów obszarowych na efekty kierunkowe z obszaru humanistyki jest dokonywany niemal w proporcji 1:1. Rozwinięcie obszarowych/kierunkowych efektów kształcenia odbywa się na poziomie modułów – tam uzyskiwana jest prawdziwa ich macierz. System modułowy jest tak pomyślany, że umożliwia indywidualizację studiów (pełen wybór zajęć z modułu), a zarazem każde zajęcia z modułu rozwijają konieczny zasób efektów kształcenia gwarantujący ostateczne osiągnięcie przez studenta pełnego zestawu określonego w programie. Zespół programowy bardzo kreatywnie wykorzystał możliwości konstrukcji programu stworzone przez KRK dostosowując je do niewielkiej liczby studentów, otwierając zajęcia na studentów spoza kierunku, itp. Dopomaga temu zezwolenie rektora na prowadzenie zajęć dla małolicznych grup studenckich – choć przy zastrzeżeniach w rozliczaniu pensum pracowniczego w takich przypadkach.

Pewne zastrzeżenia budzić natomiast może bieżące weryfikowanie i doskonalenie procesu kształcenia, gdyż mimo istnienia stosownych procedur nie zostały wychwycone usterki w prawidłowym wypełnieniu sylabusów zajęć – np. nie zwrócono uwagi na brak jasności, co do metod sprawdzania osiągania zakładanych efektów kształcenia, w szczególności z obszaru „kompetencji społecznych”, do ich przypisania do kategorii efektów (wiedza, umiejętności, kompetencje społeczne), wreszcie do jasnego wyodrębnienia efektów specjalnościowych. Należy zatem usprawnić wykonywanie funkcji kontrolnej przez Zespół Programowy i WZdsJK.

2) w procesie zapewniania jakości i budowy kultury jakości uczestniczą pracownicy, studenci, absolwenci oraz inni interesariusze zewnętrzni.

Interesariusze wewnętrzni są głównymi uczestnikami budowy i działania systemu zapewniania jakości. Przedstawione dokumenty oraz dyskusje z pracownikami poświadczają ich zrozumienie dla systemu i aktywny udział w budowie programu kształcenia: rozwijaniu koncepcji, konstruowaniu macierzy efektów kształcenia, monitorowaniu jego efektów. Pracownicy stanowią trzon ciał zajmujących się zapewnianiem jakości na Wydziale i w Uczelni.

Udział studentów w procesie zapewniania jakości i budowania kultury jakości kształcenia na ocenianym kierunku ma wymiar dwutorowy. Studenci uczestniczą w pośredni, zinstytucjonalizowany sposób poprzez formalny udział swoich przedstawicieli w pracach zespołów odpowiadających za ten proces. W skład Wydziałowego Zespołu ds. Jakości Kształcenia na Wydziale Filozofii i Socjologii UMCS wchodzi 6. przedstawicieli studentów, którzy w sposób regularny aktywnie uczestniczą w pracach Zespołu, co potwierdza przedstawiona podczas wizytacji dokumentacja. Wydziałowy Zespół ds. Jakości Kształcenia dokonuje ewaluacji rozwiązań organizacyjnych dotyczących jakości procesu kształcenia. Źródłem informacji dla Zespołu są między innymi uwagi i wnioski kierowane przez studentów i nauczycieli akademickich, a także wyniki cyklicznych badań ankietowych studentów i absolwentów. Poddane analizie informacje zostają przekazane dziekanowi lub Radzie Wydziału w formie konkretnych propozycji zmian w zakresie procesu kształcenia.

Przedstawiciele samorządu wydziałowego podkreślali, że kwestie związane z jakością kształcenia są z nimi każdorazowo konsultowane. Rada Wydziałowa Samorządu Studentów

otrzymuje programy i plany studiów, które są opiniowane przez ten organ. Ponadto większość decyzji jest zatwierdzana przy ich udziale w czasie posiedzeń Rady Wydziału, w której reprezentują wszystkich studentów Wydziału, w tym również kierunku filozofia.

Studenci obecni na spotkaniu z ZO posiadają wiedzę na temat samorządu studenckiego i są w pełni świadomi, iż z wszelkimi problemami albo sugestiami dotyczącymi programu kształcenia mogą zgłosić się do przedstawicieli samorządu, którzy reprezentują ich interesy w gremiach zajmujących się kwestią dydaktyki lub bezpośrednio do samych władz jednostki.

Studenci uczestniczą w procesie zapewniania jakości i budowania kultury jakości kształcenia na ocenianym kierunku także w sposób bezpośredni poprzez udział w badaniach ankietowych dotyczących jakości realizacji zajęć dydaktycznych, które odbywa się po każdej sesji egzaminacyjnej, oraz ankietach i badaniach w formie zogniskowanego wywiadu grupowego dotyczących jakości kształcenia, które przeprowadza się w każdym semestrze. Ankieta Oceny Zajęć oraz Ogólnouniwersyteckie badanie jakości kształcenia są prowadzone w oparciu o Zarządzenie Nr 29/2012 Rektora UMCS z dnia 27 czerwca 2012 r. w sprawie badań ankietowych, oraz na podstawie Zarządzenia Nr 33/2014 Rektora Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie z dnia 29 maja 2014 r. w sprawie prowadzenia badań jakości kształcenia w Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie.

Dodatkowe badanie jakości kształcenia, przeprowadzane w formie ankiet i badań zogniskowanego wywiadu, ma charakter ogólnouniwersytecki. Głównym celem badania jest poznanie opinii studentów dotyczących spraw, które mają związek z szeroko pojętą jakością kształcenia, w szczególności aspektów związanych z warunkami studiowania. Wywiady zostały przeprowadzone na podstawie scenariusza, zawierającego zestawy pytań zadawanych studentom przez moderatorów wywiadów fokusowych, które dotyczyły w szczególności: obiegu informacji, obsługi procesu dydaktycznego, infrastruktury, dydaktyki, atmosfery, aktywność studentów, pracy i przyszłość studentów oraz ogólnego zadowolenia ze studiów. Drugim elementem, uzupełniającym zogniskowane wywiady grupowe, było badanie przeprowadzone w oparciu o ankietę elektroniczną, składającą się z 16 pytań, dotyczących w szczególności kwestii takich jak: obieg informacji, obsługa i funkcjonowanie dziekanatów oraz sekretariatów, ocena bibliotek uniwersyteckich, opinia o możliwościach wpływu studentów na jakość kształcenia w Uniwersytecie.

Ani systematyczne badanie ankietowe, ani zogniskowany wywiad nie cieszyły się powodzeniem wśród studentów ocenianego kierunku. Udział studentów całego Wydziału Filozofii i Socjologii wyniósł niespełna 3,6% (72 osoby) w skali całego Uniwersytetu. Zgromadzone w trakcie badania materiały zostały poddane szczegółowej analizie i posłużyły, jako materiał badawczy do powstania raportu, którego części składowe stanowią opinie dotyczące Uniwersytetu jako całości oraz poszczególnych Wydziałów. Raport zawiera istotne dane, które stanowią sygnał od studentów, w jakich obszarach występują ewentualne problemy i na co należy zwrócić uwagę, by podnieść jakość kształcenia w Uniwersytecie.

Studenci ocenianego kierunku wykazują zainteresowanie udziałem w procesie ankietyzacji. Należy zaznaczyć, że zwrotność ankiet jest przeciętna i wyniosła w roku akademickim 2013/2014, w semestrze zimowym około 27 %, a w semestrze letnim ponad 14 % wypełnionych ankiet, co stanowi trzeci najwyższy wynik w skali całego Uniwersytetu.

Podczas spotkania z ZO studenci wykazali zadowolenie z poziomu i jakości kształcenia, nie widzą potrzeby wprowadzania większych zmian w tym zakresie. Obecni na spotkaniu z ZO studenci nie posiadają pełnej informacji na temat realnego wpływu ankiet ewaluacyjnych na efektywne zmiany w procesie budowania kultury jakości kształcenia. Analiza własna ZO dokonana na podstawie dokumentacji przedstawionej podczas wizytacji pozwala stwierdzić, że wyniki ankiet publikowane są, jako ogólne opracowania dotyczące całego kierunku, do których studenci mają swobodny dostęp. W przypadku pojawienia się w wynikach ankiet niepokojących zjawisk, przewidziano procedurę eliminacji nieprawidłowości w procesie dydaktycznym. Z informacji uzyskanych od studentów obecnych na spotkaniu z ZO, w przypadku wystąpienia nieprawidłowości lub niepokojących zjawisk, władze wydziału podejmowały interwencję w tej sprawie w celu jej wyjaśnienia.

Jednostka przestrzega regulacji dotyczących udziału studentów i doktorantów w organach kolegialnych, co stwierdzono na podstawie przedstawionych podczas wizytacji list obecności z posiedzeń Rady Wydziału Filozofii i Socjologii. Liczba studentów uczestniczących w posiedzeniach stanowi wymaganego 20% składu tego organu i jest zgodne z art. 67 ust. 4 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym. Przedstawione dokumenty pozwalają natomiast stwierdzić, że udział przedstawicieli studentów i doktorantów w Senacie Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie spełnia wymóg art. 61 ust. 3 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym. Zarówno przedstawiciele Rady Wydziałowej Samorządu Studentów WFIS oraz Zarządu Uczelnianego Samorządu Studentów UMCS pozytywnie oceniają swój wkład w prace organów kolegialnych. Deklarują obecność na posiedzeniach, co potwierdza dokumentacja w postaci protokołów posiedzeń i list obecności Rady Wydziału oraz Senatu.

Udział interesariuszy zewnętrznych w procesie zapewniania jakości na razie nie jest dostateczny. Interesariusze zewnętrzni – przedstawiciele potencjalnych pracodawców – uczestniczyli w projektowaniu programu kształcenia na specjalności Doradztwo i Komunikacja w Biznesie. Współpracują także z jednostką przy ustalaniu efektów kształcenia praktyk dla studentów tej specjalności oraz miejsc ich odbywania. Nachylenie praktyczne tej specjalności sprzyja zaangażowaniu interesariuszy zewnętrznych. Pozyskanie interesariuszy zewnętrznych dla kierunku filozofia o specjalności „Filozofia teoretyczna” nie jest już tak łatwe. Uniwersalny charakter kształcenia na takiej specjalności nie ułatwia wyodrębnienia interesariuszy z nią związanych. Władze Jednostki zadeklarowały w trakcie dyskusji z Zespołem Oceniającym, że dołożą starań, aby zespół takich interesariuszy utworzyć – ich naturalnym zasobem powinni być absolwenci tej specjalności, którzy pojawiają się w roku 2015.

Jednostka nie przedstawiła świadectw uzyskania akredytacji przez zagraniczną instytucję akredytacyjną.

W trakcie poprzedniej oceny nie zostały sformułowane wskazania odnoszące się bezpośrednio do wewnętrznego systemu zapewniania jakości kształcenia.

Tabela nr 1 Ocena możliwości realizacji zakładanych efektów kształcenia.

Zakładane efekty kształcenia	Program i plan studiów	Kadra	Infrastruktura dydaktyczna biblioteka	Działalność naukowa	Działalność międzynarodowa	Organizacja kształcenia
wiedza	+	+	+	+	+	+
umiejętności	+	+	+	+	+	+/-
kompetencje społeczne	+	+	+	+/-	+	+/-

+ - pozwala na pełne osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia

+/- - budzi zastrzeżenia - pozwala na częściowe osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia

- - nie pozwala na osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia

Ocena końcowa 8 kryterium ogólnego: w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1) Wydział Filozofii i Socjologii wypracował strukturę zarządzania kierunkiem studiów oraz dokonuje oceny efektów kształcenia; wyniki tej oceny stanowią podstawę rewizji programu studiów oraz metod jego realizacji zorientowanej na doskonalenie jakości jego końcowych efektów. Należy udoskonalić działania monitorujące tak, aby wychwytywały w lepszym stopniu ewentualne niedoskonałości w opisie programu kształcenia na kierunku.

2) Udział interesariuszy wewnętrznych w procesie zapewniania jakości jest wzorowy – szczególnie godne uznania jest autentyczne zaangażowanie weń studentów. Dla udziału interesariuszy zewnętrznych stworzono dobre początki i należy je kontynuować.

9. Podsumowanie

Tabela nr 2 Ocena spełnienia kryteriów oceny programowej

L.p.	Kryterium	Stopień spełnienia kryterium				
		Wyróżnia- jąco	w pełni	znacząco	częściowo	niedostatecz- nie
1	koncepcja rozwoju kierunku		X			
2	cele i efekty kształcenia oraz system ich weryfikacji		X			
3	program studiów		X			
4	zasoby kadrowe		X			
5	infrastruktura dydaktyczna	X				
6	prowadzenie badań naukowych ²		X			
7	system wsparcia studentów w procesie uczenia się		X			
8	wewnętrzny system zapewnienia jakości		X			

Sprawą fundamentalną tworzącą tło dla rozważań o jakości kierunku filozofia w UMCS w Lublinie i wyrokującą o jego przyszłości jest, z jednej strony, spadek popularności kierunku filozofia i idąca za tym niska liczba słuchaczy, a z drugiej strony dążność Uczelni do wypełniania roli uniwersytetu tworzącego kapitał ludzki w regionie przygranicznym i tworzącego wzory dobrego sąsiedztwa z krajami poza wschodnią granicą Polski. Te dwie

² Ocena obowiązkowa jedynie dla studiów II stopnia i jednolitych magisterskich.

tendencje dają się pogodzić i formują zaplecze dla rozważań dotyczących przyszłego kształtu kierunków filozoficznych w Jednostce - ich tożsamości i jakości.

Najogólniejsze podsumowanie sprawy tej jakości ułożone w analizę pokazująca mocniejsze i słabsze strony kierunku filozofia może być sformułowane następująco:

Mocnymi stronami rodzącymi szanse na dalszy pomyślny rozwój kierunku są:

- Istniejąca w regionie potrzeba na kształcenie humanistyczne, które uzupełniałoby rozwój kapitału ludzkiego o składowe humanistyczne. Te cechy kształcenia filozoficznego należy jednak dobrze opisać, uzasadnić i rozpropagować, także poprzez wskazanie ich użyteczności na rynku pracy.
- decyzja jednostki o utrzymaniu czystego kształcenia filozoficznego pomimo niżu demograficznego i niewielkiej liczby studiujących w postaci filozofii o specjalności teoretycznej, nierozdrobnionej na zastosowania praktyczne; zarazem jednak uruchomienie kierunków o silnym zapleczy filozoficznym a bardziej popularnych wśród kandydatów na studia (kognitywistyka, kreatywność społeczna) i specjalności „Doradztwo w biznesie”.
- decyzje władz uczelni i rozwiązania służące podtrzymaniu kierunków małolicznych;
- znakomite tradycje i kadra naukowa przygotowana do prowadzenia wymienionych kierunków, a w szczególności kierunku filozofia. Liczebność i kompetencje tej kadry pozwalająca bez uszczerbku dla jakości kształcenia uruchamiać nowe kierunki i specjalności;
- rozwijające się studia III stopnia i podyplomowe.

Słabymi stronami rodzącymi zagrożenia dla kierunku są:

- zagrożenia zewnętrzne: niż demograficzny i towarzyszący mu spadek liczby studentów na kierunku filozofia – o ile będzie się pogłębiał;
- wewnętrzne – uruchamianie kierunków konkurencyjnych dla filozofii tradycyjnej, co może skutkować destabilizacją minimum kadrowego i dalszym odpływem studentów;
- niezrozumienie (otoczenia zewnętrznego i wewnętrznego) dla praktycznych skutków uczenia się filozofii tradycyjnej;
- niedostateczne opisanie i rozpropagowanie kompetencji uzyskiwanych w kształceniu filozoficznym przez Jednostkę;
- umiarkowane rozpoznanie wśród władz Uczelni i Jednostki, że zobowiązania wychowawcze uczelni koncentrują się w grupie efektów kształcenia właściwych dla „kompetencji społecznych”, zaś kształcenie humanistyczne jest podstawowym narzędziem ich kształtowania.
- Nieumiejętność zatrzymania studentów po licencjacie na studiach filozoficznych II stopnia. Potrzebne lepsze rozpoznanie możliwości kreacji studiów II stopnia otwartych na absolwentów własnych i spoza Wydziału – sprzyja temu dobre zaplecze w postaci otwartych konwersatoriów i indywidualizacji studiów

Propozycje do rozważenia:

- Organizacja przez Wydział debaty ogólnouczelnianej na temat funkcji wychowawczych uniwersytetu, roli „kompetencji społecznych” i kształcenia humanistycznego w realizacji tych funkcji. Powinna ona stworzyć Wydziałowi podstawę do uzasadniania w Senacie potrzeby prowadzenia filozoficznej „usługówki”.
- Organizacja krajowej debaty / konferencji nt „praktyczności filozofii” – dla wyjaśnienia sobie samym i otoczeniu na czym ta praktyczność polega (między innymi można wykorzystać zdolność do formowania kompetencji miękkich).
- Zdobycie grantu badawczego obejmującego wskazana powyżej problematykę, co ułatwiłoby przeprowadzenie debat a także rozpropagowanie ich rezultatów.
- Wykorzystanie ustawowych zapisów o uznawaniu efektów uczenia się zdobytych uprzednio dla zwiększenia liczby kandydatów na studia filozoficzne.

Analizy szczegółowe sukcesów i zagrożeń w sferze uzyskiwania przez słuchaczy zakładanych efektów kształcenia oraz rekomendacje dotyczące eliminacji zagrożeń można sformułować następująco:

Ad. 1. Jasno zarysowana misja Uniwersytetu I działania strategiczne Jednostki zmierzające do pokonania zagrożenia zamknięcia kierunku stwarzają dobre zaplecze do sukcesu. Na szczególną uwagę zasługują zamiar i wysiłki mające na celu chronienie nauczania teoretycznej filozofii. Zapoczątkowana współpraca z interesariuszami zewnętrznymi może być ważnym elementem rozpowszechniającym wiedzę o znaczeniu tego typu kształcenia w otoczeniu uczelni i zwiększającym szanse na sukces – dlatego należy ją rozwijać.

Ad. 2. Jednostka włożyła wiele wysiłku w przygotowanie programu kształcenia zgodnego z wymaganiami Krajowych ram Kwalifikacji, wiele elementów opisu programu jest wzorowych. Jednakże nadal posiada on usterki, które należy usunąć: dotyczy to w szczególności opisu weryfikacji założonych efektów kształcenia – opisanie narzędzi, za pomocą których ta weryfikacja – zwłaszcza umiejętności i kompetencji społecznych – ma być dokonywana. W opisie programu kształcenia brak także wyodrębnionych efektów przypisanych specjalnościom, co należy uzupełnić, tak aby opis programu był w pełnej zgodzie z Uchwałą Senatu UMCS z 14 grudnia 2011 oraz wydziałowym dokumentem „Efekty kształcenia na Wydziale Filozofii i Socjologii”.

Ad. 3. Zaprojektowany przez Jednostkę program kształcenia dobrze realizuje znakomite tradycje filozoficzne ośrodka lubelskiego godząc je z wymaganiami właściwymi dla ram kwalifikacji. Zamierzona kontynuacja studiów na kierunku filozofia I stopnia, na stopniu II otwiera pole do niezwykle interesującej pracy nad ich tożsamością i programem, które zdolne będą przyciągnąć kandydatów. Mała liczność studentów ma też dobre strony: dzięki niej można było rozwinąć prawdziwe relacje mistrz – uczeń, co też Jednostka z powodzeniem czyni.

Ad. 4. Kadra Jednostki – jej liczebność i kompetencje - jest niewątpliwie najsilniejszym jej atutem. Dzięki niej można było otworzyć nowe kierunki filozoficzne i zachować nauczanie tradycyjnej filozofii; ona buduje pozycję Jednostki w Uczelni. Kontynuacja dobrej polityki kadrowej prowadzonej przez władze Jednostki może tę pozycję tylko wzmocnić. Mała liczność

Ad. 5. Infrastruktura dydaktyczna Jednostki jest wzorowa. Podziwiać należy troskę, jaką otoczono studentów niepełnosprawnych i ogólnie doskonałe warunki studiowania – troskę o to widać w każdym miejscu siedziby Jednostki. Oczywiście, sprzyja temu niewielka liczba studentów, niemniej jednak polityka władz jednostki zasługuje na szczególną pochwałę. Ukończenie remontu auli będzie wisienką na torcie.

Ad. 6. Badania naukowe prowadzone są w zadowalający sposób, jeśli idzie o ich liczbę i jakość. Kontynuowane są tu dobre tradycje ośrodka lubelskiego; przydatne byłoby podniesienie kategorii badawczej Wydziału. Pomocne byłoby zintegrowanie grup pracowników wokół wspólnych grantów badawczych – zwłaszcza międzynarodowych, aby stworzyć dobre zaplecze badawcze dla planowanych studiów II stopnia oraz rozwijających się studiów doktoranckich.

Ad. 7. Wsparcie udzielane studentom przez Jednostkę zasługuje na pochwały. We wszystkich jego elementach widać namysł i troskę o to, aby studenci uzyskali założone efekty kształcenia. Dla polepszenia obrazu warto się zastanowić nad metodami zwiększenia wymiany międzynarodowej, i krajowej słuchaczy.

Ad. 8. Zaprojektowany przez Uczelnię i wdrażany przez Jednostkę wewnętrzny system zapewniania jakości generalnie działa prawidłowo. Wskazane w p. 2 usterki opisu programu studiów pokazują jednak, że udoskonalenia wymaga proces monitorowania opisu programu kształcenia, tak aby spełniał on wszystkie zalecenia dokumentów w uczelnianych. Należy kontynuować współpracę z interesariuszami zewnętrznymi, którzy mogą okazać się pomocni w dalszym rozwoju kierunku.

